

D- 215

JÓSEF ATTILA TUDOMÁNYEGYETEM
PEDAGÓGIAI-PSZICHOLÓGIAI
SZAKCSOPORT KÖNYVTÁRA

BÖLCSESZDOKTORI ÉRTEKEZÉS

A HALLGATÓK SZABADIDŐ-TEVÉKENYSÉGÉNEK VIZSGÁLATA
A SZEGEDI ORVOSTUDOMÁNYI EGYETEM KOLLÉGIUMAIBAN;
A KOLLÉGIUMOK KÖZMÜVELŐDÉSI FELADATAI

Készítette:

Bella Károly

T A R T A L O M J E G Y Z É K

Bevezetés	1
<u>I. fejezet</u>	
A Szegedi Orvostudományi Egyetem kollégiumai- nak szervezete, irányítása, feladatai	3
<u>II. fejezet</u>	
Életmód, munkaidő, szabadidő, kultúra és mű- velődés, közművelődés /népművelés/ fogalma.	
A közművelődés feladatai	
1./ Életmód	8
2./ A munka	9
3./ A szabadidő	11
4./ Kultúra és művelődés	13
5./ Közművelődés/népművelés/ fogalma	15
6./ A közművelődés feladatai	17
<u>III. fejezet</u>	
A vizsgálat leírása, hipotéziseink	
1./ A vizsgálat	20
2./ A felmérés bázisadatai	22
3./ Hipotéziseink	25
<u>IV. fejezet</u>	
A hallgatók a számok tükrében, az életmódjuk elemzése	26
<u>V. fejezet</u>	
A szabadidő felhasználásának vizsgálata	
1./ Szépirodalmi művek olvasása	34
2./ Moziba járás	43
3./ Tv-nézés, rádióhallgatás teljes oda- figyeléssel	46
4./ Színházba, hangversenyre járás	49
5./ Sportolás	53
6./ KISZ-munka	57
7./ Szórakozóhelyen töltött idő	62
8./ Baráti társaságban töltött idő	65
<u>VI. fejezet</u>	
Az elemzés összefoglalása, néhány követ- keztetés	70
<u>VII. fejezet</u>	
A kollégiumok közművelődési feladatai	77
Befejezés	85
Mellékletek	88

Bevezetés

A felszabadulást követő évtizedekben módosultak az értelmiségi szerkezet jellemzői. Megváltozott az értelmiség társadalmi állása: - elvesztette úri minősítését, ugyanakkor megszűnt a kiszolgáltatottsága, de megszűnt az ideológusi-literatori tevékenysége is. A magyar értelmiség - a tudományos-technikai forradalom - következtében "szakértelmiséggé vált" /Huszár Tibor/.

Szakemberre válása elkerülhetetlen folyamat. Nem is itt van a baj, mert csak teljes értékű szakemberek tudnak helytállni a saját területükön. A baj az, ha a szakember a terület szervezetében nem találja helyét, nem ismeri a terület társadalmi-emberi vonatkozásait.

A felsőoktatási intézményeknek a feladata, hogy minél jobban képzett szakembereket adjanak, de ez "nem korlátozódhat a "szakember" képzésre: a felsőoktatás az új értelmiségi formálásának, szocializációjának a színtere."/1/

A felsőoktatási intézmények igyekeznek megfelelni a Huszár Tibor által kifejtett elvárásoknak. A hallgatók a magasszintű szakmai képzés mellett az általános műveltség gyarapítását szolgáló formákban is részt vesznek.

Tanulmányaik ideje alatt a permanens művelődési jegyek megtalálhatóak. Részt vesznek a közéletben. Az értelmiségivé - és nem diplomássá - válás jegyei megvannak.

Egyre többször felüti a fejét az a nézet, hogy az értelmiség egy része kezd "szakbarbárrá" válni, kezd olyan álláspontot felvenni, hogy a szakma a lényeg, ez biztosítja a megélhetést - az egzisztenciális feltételeket.

Tapasztalatunk az, hogy ez nem az egyetemi évek alatt következik be. S a dolgozat keretében azokat a jegyeket akarjuk vizsgálni, melyek megléte ezt bizonyítja, vagy ha nem, akkor meg akarjuk keresni azokat a lehetőségeket, amelyek a permanens művelődési szokások kialakulásához vezetnek.

A felsőoktatási intézmények - ezen belül a kollégiumok - feladata, hogy kialakuljon a hallgatókban "az ismeretek dinamikus birtokbavételének igénye és készsége..." /2/ mert korunkban ez biztosítja az ismeretek megújítását, hasznosítását.

Mivel vizsgálódásunk, elemzésünk a Szegedi Orvostudományi Egyetem hallgatóira /orvostanhallgatóira/ terjed ki, szeretnénk bemutatni a kollégiumok szervezetét, irányítási módját, a hallgatói összetételt.

I. fejezet

A Szegedi Orvostudományi Egyetem kollégiumainak szervezete, irányítása, feladatai

A Szegedi Orvostudományi Egyetem az Apáthy István, a Hugonnai Vilma, az id. Jancsó Miklós és a Semmelweis Ignác Kollégiumokat tartja fent. A mintegy 730 férőhelyből 120-130 a külföldi ösztöndijasoké, így 600 fő körüli /kb. 38 %/ tanévenként a magyar kollégisták száma. Zömében alacsony kategóriájú fiatalokról van szó, de a magas kategóriájúak száma is jelentős, mivel a felvételinél a kollégiumi és KISZ munkát tekintjük irányadónak.

A kollégiumokat egységes állami és mozgalmi vezetés irányítja, közvetlenül a rektornak és az egyetemi KISZ Bizottságának alárendelve. Ez az irányítási rendszer némileg eltér az országos gyakorlattól. Mégpedig:

a négy kollégium részben önálló egység, élén a kollégiumi bizottsággal és a kollégiumi tanárral. /Az általános gyakorlat az, hogy vagy önálló, egymástól független kollégiumokat tartanak fent, vagy egy kollégiumként kezelik az egységeket és épületekről beszélnek./

Azért csak részben önállóak, mert a "csúcs" szer-

vek koordinálják a munkát, és az egyes kollégiumi bizottságok alá is vannak azoknak rendelve.

Legmagasabb fórum a kollégiumi küldöttgyűlés, melyet csak az összkollégiumokat érintő kérdésben hívunk össze. A munkát a Kollégiumok Tanácsa fogja össze, melynek tagjai a kollégiumi mozgalmi vezetők és az állami alkalmazottak /tanárok, gondnokok, igazgató és helyettese/, valamint minden olyan egyetemi szerv képviselője, melynek köze van a kollégiumi munkához.

A mindennapi kollégiumi munkát a Kollégiumok Operatív Bizottsága végzi, illetve irányítja. Tagjai az egyes kollégiumok titkárai, a kollégiumok igazgatója és helyettese. Titkára a KISZ Bizottság kollégiumi referense, elnöke az igazgató.

A kollégiumi bizottságok az országos gyakorlatnak megfelelően dolgoznak.

Lényeges eltérés még az, hogy az egyetemi Közművelődési Titkárság a kollégiumok önálló csoportjaként a kollégiumok állami szervezeti egységébe tartozik. A KISZ-irányítás ugyanolyan módon érvényesül, ezzel a szervezettel szemben is, mint egy kollégiummal szemben, illetve bizonyos mértékben közvetlenebbül, mert a kollégiumi mozgalmi vezetést itt kikapcsoljuk.

A Közművelődési Titkárságnak a tanácsadó testülete az Egyetemi Közművelődési Bizottság, melynek tagjai

az összes társadalmi szervek képviselőiből és egyes állami tisztségviselőkből kerülnek ki.

A Közművelődési Titkárság feladata az egyetem egészére kiterjed /dolgozók és hallgatók, KISZ-tagok és nem KISZ-tagok, szakszervezeti tagok, stb./

Látszólag ellentmondásos a Közművelődési Titkárságnak a kollégiumok mellé szervezése, de ha azt a felismerést vesszük alapul, hogy a közművelődési és mozgalmi munkának bázisát a kollégiumok képezik és képezhetik később is akkor ez az ellentmondás már feloldódik.

Ez nem jelenti azt, hogy a más rétegekben végzett közművelődési munka nem olyan súlypontos, mint a kollégiumi, de kiindulópontnak jobban lehet tekinteni szervezetségénél és más tényezőknél fogva a kollégiumokat és a nővérszállást / a nővérszálláson hasonló munkát kell kifejtetni, de ez témánkhoz nem tartozik/.

Az Egyetemen két kar /Általános Orvostudományi Kar és Gyógyszerésztudományi Kar/ működik, ennek megfelelően két Nevelési Bizottság is. A nevelési bizottságoknak ún. komplex nevelési terve, programja van, amelyet egységes elvek alapján, de a kari sajátosságokat figyelembe véve dolgoztak ki.

E nevelési programok a feladatokat felbontják a nevelőmunka területei és egyes szervek ezekkel kapcsolatos feladatai szerint. Ez természetes, mert a nevelési terü-

letek meghatározásán túl az egyes szervek feladatai, lehetőségei egy-egy területen belül mások és mások.

Anélkül, hogy belebocsátkoznánk a feladatok részletezésébe, ismertetni szeretnénk e felosztást:

1/ Szakmai nevelőmunka.

2/ Világnézeti, és erkölcsi nevelőmunka, a társadalmi-közéleti cselekvésre és közösségi magatartásra nevelés.

3/ Kulturális nevelőmunka.

4/ Egészséges életmódra nevelés.

"A nevelőmunka koordinálása" címszó alatt részletezik az egyes szervek fenti területekkel kapcsolatos feladatait. /Az Általános Orvostudományi Kar programját vesszük alapul, mert a vizsgálat az orvostanhallgatókra terjedt ki. Egyébként a Gyógyszerésztudományi Kar programja - felosztásban - annyiban tér el, hogy egyes részterületeket önálló címszó alatt futtatja./

A kollégiumok feladatairól így szól:

"A kollégiumoknak sajátosan szerveződő közösségei komplex módon hordozzák valamennyi fő tevékenységi körünk lehetőségeit ....A közösségi együttélés kitűnő lehetőséget ad arra, hogy adottságaikat felhasználva elmélyítsék, kiegészítsék az egyetemi nevelőmunkát." /2/

A SZOTE Kollégiumok Szervezeti és Működési Szabályzata az egyetemi oktató-nevelőmunkával összhangban, az

országos feladatokhoz kapcsolódva az alábbiak szerint jelöli ki a tennivalókat:

"A kollégium a SZOTE szociális és nevelési intézménye bentlakásos ellátásra szoruló, illetve arra érdemes hallgatói számára, a kommunista értelmiségi szakemberképzés hatékonyabb támogatására. Ápolja és továbbfejleszti a magyarországi kollégiumok forradalmi örökségét, haladó pedagógiai hagyományait. Az egyetem oktató, nevelő és tudományos tevékenységéhez kapcsolódva, a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség kezdeményezéseire támaszkodva, a hallgatói öntevékenység és közösségi önkormányzás mozgósításával újtipusú szocialista kollégiumi nevelési rendszer kibontakoztatására törekszik. A maga sajátos eszközeivel hozzájárul ahhoz, hogy a kollégium tagjai választott életpályájukra alkalmassá váljanak, és törekszik tagjainak hivatástudatát növelni." /3/

Ahhoz, hogy a kollégiumok feladatát vázolni, a fentiekből lebontani, kifejtteni lehessen, előbb tisztázni kell egynéhány alapvető fogalmat.

II. fejezet

Életmód, munkaidő, szabadidő, kultúra és művelődés, közművelődés /népművelés/ fogalma. A közművelődés feladatai

1./ Életmód:

Az életmódkutatással foglalkozó szakirodalomban elég nehéz olyan meghatározást találni, amelyet a téma sajátosságánál fogva használni lehetne. E kutatások legtöbbször a már dolgozók életmódját vizsgálja, a kérdést konkretizálja. Az egyetemi hallgató munkája a tanulás, s ez megnehezíti a helyzetet, de erről majd később lesz szó.

Talán legmegfelelőbb Filipec és Filipcova definíciója: "Az életmódot olyan tevékenységek tág komplexumának tekintjük, amelynek keretében az emberek különböző úton-módon kielégítik és termelik szükségleteiket, olyan viszonyok komplexumának, amelyek a tevékenységek és szükségletek e körforgásában jönnek létre, valamint az ezekhez kapcsolódó értékek, normák és eszmék komplexumában. Ezt a

komplexumot a társadalmi-gazdasági rend alapvető jellemzői, valamint az egyes társadalmi osztályok és csoportok társadalmi-gazdasági helyzete határozza meg.... Az egész komplexum meghatározó tényezője az emberi tevékenység." /5/

A hallgatói életmód is legjobban a tevékenység - struktúrán keresztül ismerhető meg. Életmódjukra erősen jellemző, hogy még a viszonylag kötött tevékenységstruktúrát, a munkát is, a szabadidő tevékenységüket pedig száz százalékosan maguk és rugalmasan határozhatják meg.

Előadásokra, gyakorlatokra járnak, tanulnak, szórakoznak, művelődnek, stb.

Élik a szocialista társadalmi rendszer nyújtotta biztonságos, viszonylag zavartalan gazdasági és szociális lehetőségek között azoknak a fiatal felnőtteknek az életét, akik már intellektuálisan érettek, de egzisztenciálisan még nem önállóak.

Az egyetemi hallgatók legalapvetőbb tevékenysége a tanulás, azaz a munkájuk.

A tevékenységstruktúrájukban ez áll a főhelyen, e tevékenységfajta köré szerveződik az egész tevékenységük, azaz a tevékenységstruktúra többi része.

2./ A munka

minden esetben meghatározott, végzésekor az emberi energia egy jelentős része felhasználódik. A hallga-

tók munkájának másik - bár e szempontból nem jelentős - sajátossága, hogy e munkával a további életük - az ún. felnőttkor - munkáját alapozzák meg, azaz lényegében előkészületeket végeznek.

Amíg a társadalom dolgozó rétegeinek a munkája a technikai forradalom, a tudományok fejlődése következtében könnyebbé válik, munkaideje csökken, addig az egyetemi hallgatói réteg - ez az orvostanhallgatókra is érvényes - munkája egyre nehezebb, munkaideje nő az oktatási reform ellenére. Ez érvényes akkor is, ha a tudományok fejlődése bizonyos ismeretanyagot elavulttá tesz, "kiselejtezi", mert az oktatási anyag tartalma nem követi rugalmasan a változásokat, illetve az újat hamarabb befogadja, mint ahogy az elavultat elhagyná.

A munkaidejük igen változó. Feltétlenül két nagy szakaszra osztható:

a/ szorgalmi időszak,

b/ vizsgaidőszak.

Jellegzetessége még a munkájuknak, hogy igen rugalmas, s ezt úgy kell érteni, hogy a szorgalmi időszakban /az eleve meghatározott órarendi elfoglaltságon kívül/ is változó. Egy-egy szemináriumra, demonstrációra készülés jelentősen megnöveli a munkaidejüket, s még fokozottabban érvényes ez a vizsgaidőszakban, amikor még a pihenés, étkezés rovására is növelik azt.

Nyugodtan megállapíthatjuk azt is, hogy a hallgatók döntő többségének a munkához való hozzáállása is más, mint a dolgozóké. /Nagyon sok tanulmány foglalkozik az elidegenedés kérdésével, s az ez elleni küzdelem mikéntjével/. "A hallgatók - feltételezésünk szerint - tanulmányaikban megtalálhatják"önmaguk megvalósításának" feltételeit." /6/

A hallgatók munkaideje a tanulmányokban való előrehaladással is változik. Míg az alsóbb évfolyamokban az órarendi elfoglaltságokhoz kötődik elsősorban, addig IV-V. évesek esetében már az önállóan végzett tanulmányokhoz szükséges munkaidő dominál. Ez viszont rugalmasabban alakítható, azaz ha úgy vesszük, rendszertelenebb munkavégzést is eredményezhet.

A hallgatói munkaidőt vizsgálva le kell szögeznünk még, hogy "...a felsőoktatási, intézmények hallgatói igen nagy autonómiával rendelkeznek munkaidejük időtartamának meghatározásában. Véleményünk szerint a munkával, a tanulmányukkal való identifikációnak fontos fokmérője a nagy többség által kötelező erejűnek tartott munkaidőtartam betartása, bizonyos esetekben annak túllépése." /7/

Nézzük meg, hogy e sajátos, sokrétű munka, munkaidő után mi is az a

3./ szabadidő.

A szabadidő a munkaidő függvénye. Ebben minden meghatározás megegyezik.

Ez a kategória csak a múlt században vált a társadalomtudományok kutatási területévé. Addig, amíg a munkaidő olyan hosszú volt, hogy csak az emberi energia újratermelésére jutott idő, tulajdonképpen szabadidőről nem is beszélhattünk. Itt el is jutunk a polgári ideológusok egy meghatározásához, mely szerint szabadidő az, amit a munka szabadon hagy.

Ez így túl egyszerű és nem is teljesen reális, mert azt is meg kell vizsgálnunk, hogy szabad-e a szabadidő? A marxista szociológia bebizonyította, hogy a munka utáni idővel az ember nem rendelkezik szabadon, mert a munkabajarást, öltözködést, étkezést, tisztálkodást nem tekinthetjük igazán szabadidőnek, a munkaerő újratermeléséhez, a munkavégzés lehetőségéhez stb. szükségszerűen felhasznált szabadidő tehát nem szabad, függetlenül attól, hogy a felhasználásáról az egyén szabadon dönt, dönthet.

A marxista szociológia egyik meghatározása szerint: "Szabadidő....csak a munkaviszony, a társadalmi kötelezettségek, a fiziológiai szükségletek stb. által különböző mértékben megkötött időfelhasználás után fennmaradó, többé-kevésbé kötetlen időt értjük, amelyet konkrét társadalmi létének feltételeihez igazodó szabadsággal használ fel az ember bármiféle tevékenységekre, akár olyanokra is, amelyek különben munkának minősülnének, szerencsés feltételek mellett azonban az emberi alkotó tevékenység és életöröm egységét is megtestesíthetik." /8/

Tehát az elmondottak és a meghatározás alapján a hallgatók szabadidejének azt tekinthetjük, ami a közlekedés, utazások /tanulmányi és hazautazás/, háztartási munka, alvás és más fiziológiai szükségletek után szabadon marad.

Nagyon fontos, hogy a szabadidőnek mint a művelődés számára fennmaradó időnek nagyobb figyelmet szenteljünk, mert a fejlődés jelenlegi fokán a hallgatóknak "az oktatás szervezett folyamatában szerzett szakismeretei már nem elegendők, tehát különböző szabadidő-aktivitások /olvasás, tömegkommunikációs eszközök használata/ nagymértékben gyarapíthatják ismereteit." /9/

Ezeknek az ismereteknek a megszerzése nem más, mint a kultúrálódás, művelődés.

4./ Kultúra és művelődés

A "kultúra" szó a latin nyelvben eredetileg földművelést jelentett, de már az ókorban is használták a szellem művelése megjelölésére is. A magyar megfelelője a művelődés szó, ami szintén a föld megművelésével kapcsolatos használatból ered.

Suchodolski kultúra meghatározását véve alapul röviden: a kultúra mindazoknak az anyagi és szellemi javaknak az összessége, amit az emberiség a történelmi-társadalmi gyakorlat során megteremtett, felhasznált és továbbadott../10/

Lényegében ezt a meghatározást tartja szemelőtt Losonczi Ágnes, amikor az alábbi hármas felosztásban határozza meg a kultúrát:

- a/ Az élet feltételeinek anyagi oldala, ezek kezelése, a kezelésük elsajátításának készsége /ide tartozik a test, az egészség, a környezet és az eszközök használatának kultúrája/;
- b/ a szociális-közösségi-érzelmi kultúra, a kapcsolatteremtések és fenntartások kulturáltsági szintje;
- c/ a különböző módokon /művészet, tudomány objektiválódott és áthagyományozódott kultúra/, ennek elsajátítása, az értékei iránti fogékonyság, befogadni és "felhasználni" tudás./11/

Az idézetekből - a kultúra marxista felfogásából - következik az, hogy nem tekinthetjük a kultúrát csak enciklopédikus tudásnak, nem tekintjük az embert csak befogadónak. Amennyiben így lenne, akkor az ember olyan géppé válna, melybe az információkat betáplálva, az adott, alkalmas pillanatban előhívható adathalmaz produkálására lenne képes.

Az ilyen módon szerzett tudás csak arra jó, hogy egyes emberekben felsőbbrendiségi érzést váltson ki, hogy mások lebecsülését eredményezze.

"A kultúra egészen más dolog. Saját belső éle-

tünk megszervezése és fegyelme, saját személyiségünk birtokbavétele, olyan magasabb fokú öntudat megszerzése, amelynek révén képessé válunk történelmi jelentőségünk, az életben betöltött funkciónk, jogaink és kötelességeink megértésére." /12/

Szintén Gramscit idézve: "...mindez nem jöhet létre spontán evolúció, akarattunktól független akciók és a reakciók útján, mint a növény - és állatvilágban, ahol minden egyed öntudatlanul, a dolgok végzetszerű törvénye által választódik ki, és fejleszti ki szerveit. Az ember mindenekfelett szellem, azaz történelmi alkotás, nem pedig természet." /13/

Az, hogy ez megvalósulhasson, egy hosszú, egymásra épülő, a permanenciát feltételező, egymást alapozó és kiegészítő folyamatnak kell létrejönnie. E folyamat megvalósulhat az oktatáson, nevelésen, művelődésen - a közművelődésen keresztül.

Az oktatás fogalmát nem tisztázzuk, mert a téma szempontjából kiesik, mivel ez a hallgatók munkája, a munkaidejükre esik. Amit viszont még szükségesnek tartunk az a

5./ közművelődés /népművelés/ fogalma.

Először is tisztázandó, miért beszélünk legújabbban közművelődésről?

A népművelés - a szó összetétel is mutatja - a nép művelését jelentette valakik által, olyan valakik által, akik

többet tudtak. Ez a kifejezés arisztokratikus, de helytelen is, mert a nép alatt csak a parasztságot értették, s nem tartozott bele a munkásosztály és az értelmiség. Azt tartották, hogy a "felsőbbrendű" kultúra elsajátíttatása a fontos, s elfelejtkeztek arról, hogy a nép kultúrája is szerves része a műveltségnek.

Tehát a névváltozás "Tartalmi orientációt jelent.....: az eddig használt népművelés utalt arra a gyakorlatra, hogy a népművelők hatnak a népre, mint passzív befogadóra; a közművelődés aktívabb formát jelez,..."/14/ A szocialista társadalomban, s ezen belül - a technikai - tudományos forradalom következtében - megváltozott a funkciója is, illetve eltolódott, változott az aránya.

A közművelődésnek / a népművelésnek/ általában két funkcióját különböztették meg:

a/ helyettesítő, vagy pótló funkció, amely olyan ismereteket nyújt, amelyek az alapműveltséghez tartoznak, és az iskolai oktatás keretei között kellett volna elsajátítani;

b/ a saját funkcióját, amely az alapműveltség továbbfejlesztésére hivatott, olyan ismeretek átadására, amelyeket semmiféle iskola nem adhat meg.

A fentiekkel összeecseng Durkó Mátyás népművelés meghatározása: "A népművelés a társadalom / a fiatalok és a fel-

nőttek/ iskolán kívüli nevelésének egyik szakága. A kapitalista társadalomban / a gazdaságilag determinált művelődési szükséglet és a tömegméretű kulturálódási igény, a növekvő szabadidő és a felhalmozott hasznos művelődési anyag talaján/alakult ki.

A társadalom, illetve az egyes osztályok érdekének megfelelő szakmai, politikai, általános művelő és nevelő céljai koronként változó tartalommal és kiterjedésében, az állam, illetve a különböző társadalmi szervezetek ösztönzésével, irányításával, az egyének szabad időben végzett, önkéntes, öntevékeny részvételével, fokozatosan kiépülő intézményrendszer keretén belül, szakszerű vezetést biztosító vagy önnevelési formákban, szórakoztató, szórakoztatva - művelő vagy művelő módon működik, s a különböző természetes és mesterséges közlésrendszerek segítségével valósul meg." /15/

A Durkó-féle meghatározás nem idejétmúlt, bár a közművelődés szélesebb körű kategória.

6./ A közművelődés feladatai:

El kell érni, hogy a közművelődés ne csak kulturális eredmények közvetítője legyen, hanem a kultúrát mint eszközt felhasználva képezze, nevelje társadalmunk tagjait.

"A kultúra széles körű terjesztése helyett a művelődési folyamatok elindítása, programozása és szabályozása kerül

a tennivalók központjába, tehát a művelődésnek kizárólag mennyiségileg értékelhető és a részvétel adataiban kimutatható eredményeit a minőséget kifejező, vagyis a szemléletben, magatartásban bekövetkező eredményekkel kell felváltani.... a kultúrközpontú felfogás helyébe az emberközpontú felfogást kell állítani..." /16/

Nézetünk szerint a felsőoktatási intézmények kollegiumainak a feladata nem más, mint a szabadidő hasznos eltöltésének megszervezése, megszerveztetése. Ez pedig közelebb áll az ún. közművelődéshez, andragógiához, mint a neveléshez, pedagógiához.

E fogalmakat viszont nem lehet ilyen élesen kettéválasztani, vagy szembeállítani, hiszen a közművelődés is nevelés, csak módszereiben más, s mások az alanyai, hiszen felnőttekről van szó - az egyetemi hallgatók a fiatal felnőttek kategóriájába tartoznak. Alapműveltségüknél, képzettségüknél fogva eljutottak - legalábbis többségük - egy olyan fokra, hogy az önművelésre és az önnevelésre képesek, ezért a közművelődés indirektebb módszerei jobban alkalmazhatók.

Az egyetemi hallgatókra is érvényes Ágoston György megállapítása:

"A felnőttek átalakulása, a változó körülményekhez való alkalmazkodása - éppen a fejlődés, rohamos üteme következtében - nem lehet többé spontán folyamat. A céltudatos, tervszerű és szervezett felnőttnevelés társadalmi szükségletté vált." /17/

A hallgatót az oktatás folyamatában a nevelés hagyományos értelemben vett módszereit alkalmazva befolyásolják, de szabadidejét inkább a közművelődési módszerek adta kötetlenebb formákkal kell kitölteni.

III. fejezet

A vizsgálat leírása, hipotéziseink

1./ A vizsgálat:

az egyetemi hallgatók életmódjának vizsgálatánál minden kutató vagy bármilyen célból kutatást végző , felteszi a kérdést: milyen is az a hallgató?

E kérdés nem önmagáért való. Általában valamilyen cél érdekében, valamit bizonyítani akaró szándék vezérli a kérdezőt.

A jelen vizsgálat a Szegedi Orvostudományi Egyetem Általános Orvostudományi Karának I-IV. éves hallgatóira terjedt ki. Az Egyetemi KISZ Bizottság végzett egy vizsgálatot /kérdőívet lásd: 1.sz.melléklet/ amelyet felhasználtunk. Arra voltak kíváncsiak, hogy a hallgatók hogyan kapcsolódnak be a KISZ-munkába, s hogyan lehetne aktivitásukat fokozni, azaz mennyi idejük van a különböző tevékenységfajtákra.

A vizsgálati anyagot a SZOTE Számítóközpontjával dolgoztatták fel, egynéhány kérdésre kérve választ, majd egy beszámolót támasztottak alá az adatokkal.

Mivel a vizsgálat kiterjedt a munkaidő felmérésen kívül a szabadidő felhasználásának lényeges kérdéseire is, így más - később kifejtendő - szempontok alapján a SZOTE Számítóközpontjával újra feldolgoztattuk.

A vizsgálat 285 főre terjedt ki a SZOTE magyar állampolgárságu orvostanhallgatóinak 24 %-ára, ebből 105 fő /36,5 %/ volt a kollégista. A vizsgálat időpontjában /1979/80-as tanév II. félév/ ez a kollégiumban lakó hallgatóknak 19 %-a. Ez az arány elegendőnek mutatkozott arra, hogy megbízható képet kapjunk, annál is inkább, mert az V. éveseket nem is tudták megkérdezni, mivel gyakorlaton voltak. A VI. évesek vizsgálata nem is cél, mert a szigorlóorvosoknak az életvitele már egészen más, közelebb áll az orvoséhoz, mint az egyetemi hallgatóéhoz. Szigorló évüket zömében vidéken töltik, csak 60-70 fő szokott Szegeden maradni, akikből 15-20 fő kollégista.

A mintát úgy választották ki, hogy az adott napon KISZ-taggyűlésen résztvevőkkel töltették ki a kérdőívet. A kérdőívre nevet nem kellett írni, ezzel a válaszok megbízhatóságát akarták biztosítani. A hibalehetőség ennek ellenére fent áll, mert a beírt adatokat az időtényezőre vonatkoztatva mindenképpen becslésnek tekinthetjük.

A mintát két részre osztva is feldolgoztuk. A 35. kérdés /lakás szorgalmi időszakban Szegeden/ alapján

külön kerestük a választ a kollégistákra /5/ s az összes nem kollégista hallgatóra / 1 szüleimnél, 2 saját lakás, 3 albérlet, 4 közeli hozzátartozó, 6 bejáró/.

Tehát e vizsgálat anyagát átnézve jó lehetőséget láttunk arra, hogy szekunder vizsgálati alapot képezzünk. A vizsgálatot kiegészítjük egy különösen fontos művelődési tényező, az olvasással kapcsolatos egyik tanulmánnyal, illetve annak megállapításaival /18/, és nem utolsósorban figyelembe vesszük az e témában már megszületett tanulmányokat /különös tekintettel Szentirmai László: Egyetemi hallgatók Szegeden c. munkájára/, s a dolgot készítőjének húsz éves tapasztalatait, amelyeket 13 éves népművelői és hét éves felsőoktatási kollégiumi munka során szerzett.

2./ A felmérés bázisadatai:

A megkérdezett 285 fő évfolyamonként az alábbiak szerint oszlott meg /1.kérdés/

1.számú táblázat:

Évfolyam	Fő	%
I.	90	32
II.	91	32
III.	49	17
IV.	55	19
Összesen:	285	100

Nemek szerinti megoszlás /33. kérdés/:

férfi: 98 fő 34 %

nő: 187 fő 66 %

Családi állapot szerinti megoszlás /34.kérdés/:

2.számú táblázat:

Családi állapot	Fő	%
1 házas	14	5
2 barátja /v.barátnő- je/ van	142	49
3 magányos	70	25
4 gyermeke van	2	1
5 egyéb	57	20
6 összesen:	285	100

Megjegyzendő, hogy e táblázat inkább a társaskapcsolatok alakulására ad választ.

A lakás szorgalmi időszakban, Szegeden /35.kérdés/:

3.számú táblázat:

a lakás	fő	%
1 szülőkkel	73	26
2 saját lakás	7	2
3 albérlet	86	30
4 közeli hozzátartozónál	12	4
5 kollégiumban	105	37
6 bejáró	2	1
7 összesen:	285	100

Tanulmányi eredmény /36.kérdés/ alakulása:

4.számú táblázat:

tanulmányi eredmény	fő	%
jéles	85	30
jó	115	40
közepes	68	24
elégséges	17	6
összesen:	285	100

A minta tanulmányi átlaga:

/elégtelen nélkül/ 3,90

A kollégiumban lakó összes orvostanhallgató
tanulmányi átlaga /elégtelen nincs/ : 4,00

Az egyetemen tanuló összes orvostanhallgató
tanulmányi átlaga /elégtelen is/ : 3,70

A felmérés eredeti célkitűzéséről már szoltunk, a jelen elemzés viszont választ keres arra, hogy hogyan gazdálkodnak az orvostanhallgatók, a kollégisták a szabadidejükkel, hogy milyen művelődési szokásokat találunk náluk, valamint arra is, hogy ún. szabadidős tevékenységeiket milyen módon befolyásoljuk, van e helye és hol a közművelődési munkának a kollégiumi életben?

"Titkos" célja e vizsgálatnak az is, hogy egy későbbi, az összes hallgatókra kiterjedő, az oktatási reform következtében beállt új helyzetre vonatkozó vizsgálat hipotéziseit is megpróbálja körvonalazni.

3./ Hipotéziseink

- 1/ A hallgatók munkaideje meghaladja a dolgozók munkaidejét, de így is sok a szabadidejük, s ez a szabadidő felhasználásának "minőségét" is befolyásolja.
- 2/ A kollégista és az átlag hallgatók szabadidős strukturájában nagy különbség nincs életmódjuk azonos, legalább is hasonló.
- 3/ Az általános műveltség kialakulását legjobban segítő szabadidő tevékenységre, az olvasásra fordított idő elegendőnek tekinthető, de az olvasmányok "minősége" igen heterogén. Tehát nincs kialakult ízlésvilága az orvostanhallgatóknak.
- 4/ Az értelmiség egy részénél jelentkező "szakbarbarizmus" nem az egyetemen kezdődik. Az egyetemista még nyitott a szakmán kívüli műveltség, tevékenység irányában is.
- 5/ A kollégista szabadabban rendelkezik idejével akár a tanulmányi munkára, akár a szabadidő tevékenységekre fordított, fordítható időre gondolunk.
- 6/ A felsőoktatási kollégiumok munkája nem más, mint a szabadidő eltöltésének megszervezése, megszerveztetése, a permanens művelődési szokások kialakítása, az önművelésre-önnevelésre való felkészítés.

IV. fejezet

A hallgatók a számok tükrében, az életmódjuk elemzése

Nem célunk az egész tevékenységstruktúra vizsgálata, de a szabadidős tevékenység vizsgálatának realitását biztosítandó szükségesnek tartjuk, hogy képet adjunk a meghatározó tevékenységfajtáról, a munkáról és az arra fordított időről.

1./ Tanulmányi munka

5.számú táblázat:

A tanulásra mint a tanulmányi munkára fordított idő az egész mintára és a kollégistákra vonatkoztatva:

A munka megnevezése		a minta átlaga, óra/hét /óra, tizedóra/	a kollégisták átlaga, óra/hét /óra, tizedóra/
1	előadáson eltöltött idő	13,46	12,78
2	gyakorlaton eltöltött idő	14,89	14,76
3	tudományos diákköri munka	1,70	1,01
otthon folytatott munka			
4	demonstrációra készülés	13,14	13,39
5	tanulás, saját érdeklődésből	7,78	8,34
heti tanulmányi munkaidő összesen		50,97	50,28

A tudományos diákköri munkára fordított idő kevés, de ez tükrözi az egyetemi arányt. A TDK-sok létszáma s az össz-időkeretből a TDK-ra fordított idő a munkaidőt és a szabadidőben végzett közművelődési munka lehetőségét nem befolyásolja, de a képet teljessé teszi.

Lényeges eltérést csak az 1-es sor /az előadáson eltöltött idő/ és az 5-ös sor /tanulás saját érdeklődésből/ között állapíthatunk meg. Ha igaz az - és igaz -, hogy az egyetemi hallgató rugalmasan határozhatja meg munkaidejét, akkor még inkább áll ez a kollégistára. A nem kollégisták között jelentős a szülői házban lakók száma /73 fő, a minta 26 %-a/, ami nézetünk szerint még ma is befolyásoló tényező az előadásokra járás tekintetében. A kollégista viszont teljesen saját magára utalva dönti el, hogy előadásra megy vagy az otthoni tanulást részesíti előnyben; s ezt is teszi, hiszen ez az utóbbi érték az átlaghoz viszonyítva majd egy órával több. Ez nem minden esetben jó, mert sokszor a rendszeres tanulás hiányából fakadó mulasztások pótlására fordítják az előadásoktól elvont időt. Feltételezhető viszont, hogy az egyetemhez kötött munkára fordítandó időt nem másra, csak a munkának egy másik fajtájára fordítják. A gyakorlatokra és a demonstrációra készülési ideje azért azonos, mert ez a hallgató akaratán kívül álló kényszer hatása alatt történik.

A heti 49 órás munkaidő lényegesen több, mint a dolgozók munkaideje, a kollégista esetében még érdekesen is alakul, lényegében a hét öt napjára szorítható, hiszen nagy részük a minden heti szabadszombatból és a vasárnapból veszi el a hazautazásra szükséges és az otthon töltött időt. Amennyiben nem utaznak haza, tapasztalatunk alapján szorgalmi időben a legritkább esetben tanulnak hét végén. Kivételt a zárthelyi dolgozatok előtti hétvégék jelentik, de ilyen időszakban felborul az egész tevékenységstruktúrájuk. Ezek a napok inkább hasonlítanak a vizsgaidőszak időbeosztására, amikor is pár óra alvás, fiziológia szükségletek minimális kielégítése és fokozott időtartamú - sokszor 18-20 órás - tanulás a jellemző./A felmérés idején sem demonstráció, sem zárthelyi nem volt./

Ezekben az időszakokban szinte szóba sem lehet állni a kollégistákkal, ekkor közművelődési, /de más, nem tanulással kapcsolatos/ munkáról szó sem lehet. Nem is törekszünk arra, hogy ezeket az időszakokat más célra, mint a tanulás próbáljuk felhasználtatni.

2./ A szabadidő

A munkaidőt 51 órának tekintve a heti 168 órából 117 óra az ún. "szabadidő". Amikor e kategóriát meghatároztuk, azt mondtuk, hogy a fiziológiai tevékenységekre, a közlekedésre, stb. felhasznált időt nem tekinthetjük igazán szabadidőnek. Pláne akkor nem, ha azt vizsgáljuk, hogy mennyi

nyi időt fordítanak, fordíthatnak a hallgatók művelődésre, illetve a művelődésnek tekinthető tevékenységfajtákra; ideértve a KISZ-munkát mint a közéleti tevékenység gyakorlásának színterét, vagy a legszélsőségesebb esetet, a szórakozóhelyen töltött időt is.

A felmérés csak a legjellemzőbb szabadidő-tevékenységekre tért ki, az erre felhasznált idő a megkérdezettek viszonylatában így alakult.

6. számú táblázat:

Szabadidő-tevékenységek

Tevékenység	A minta átlaga, óra/hét	a kollégisták óra, tízedóra
1. Szépirodalmi művek olvasása	4,5	4,4
2. Moziba /Art Kino is/ járás	2,4	2,6
3. tv-nézés, rádiózás teljes odafigyeléssel *	6,8	5,3
4. Színházba, hangversenyre járas **	3,2	3,3
5. Sportolás	3,2	3,4
6. KISZ-munkára fordított idő	2,4	3,1
7. Szórakozóhelyen töltött idő	2,1	3,3
8. Baráti társaságban töltött idő	6,3	6,9
Összesen:	30,9	31,3

* naponta adták meg a kérdőíven, ezért kollégista

$$0,89 \times 6 = 5,3$$

minta átlag

$$1,14 \times 6 = 6,8$$

/azért 6 a szorzó, mert 6 adásnap van./

■ ■ úgy tekintettük, mintha az adott hétre vonatkoztatott adat lenne.

Három kérdést külön kell kezelni, mégpedig:

- a/ A kirándulást, mert tartozhat a munkaidőhöz is, mivel zömében tanulmányi kirándulásról van szó, s mindössze maximum havi egy nap az átlag, tehát el is hanyagolható, de nemcsak az idő-kérdés miatt, hanem azért is figyelmen kívül hagyható, mert általában őszi, tavaszi szünetekben van.
  - b/ A tv-nézés, rádiózás háttérként; nem önálló tevékenység, mindig más tevékenység ideje alatt zajlik, ezért egyáltalán nem vehető figyelembe. Egyébként megjegyzendő, hogy egyértelműen rádiózásról van szó, mert tv-t nézni háttérként nem lehet, s akkor, amikor a teljes odafigyelésről beszélünk, az a tv nézésre vonatkozhat.
  - c/ A lukas órát pedig nem biztos, hogy az idő eltöltése tekintetében szabadnak lehet tekinteni, mert vagy közlekedésre, vásárlásra használják fel, s ez már nem fér bele a mi szabadidő meghatározásunkba. Ugyanakkor művelődésre is fordítható. Tudunk arról, hogy a JATE Könyvtárának olvasóját sok orvostanhallgató látogatja, zömében olyan időben, amit lukasórának is felfoghatunk.
- /Dr.Szentirmai László közlése/.

A szabadidő-tevékenységekre fordított időt vizsgálva nem találunk lényeges eltérést a kollégista erre fordított

ideje és a nem kollégistáké között. Ez részben azzal is magyarázható, hogy a SZOTE kollégiumai "nyitottak", az egyetemi közművelődési munka és a társasági élet bázisai. A nem kollégisták szabadidejük nagy részét a kollégiumokban, a kollégisták rendezvényein töltik. Ugyanakkor az egyetemi rendezvényeken a kollégisták is szép számmal vesznek részt. Lényegében a szabadidejüket is együtt töltik el.

Kézenfekvőnek tetszik az összehasonlítás a JATE-hallgatók munkára és szabadidő-tevékenységekre fordított idejének vonatkozásában.

7.számú táblázat:

Tevékenység	óra		perc	
	JATE	≠	SZOTE	≠ ≠ ≠
1 Tanulmányi munka=munkaidő egyetemhez kötött	21	17	28	22
2 Tudományos diákköri munka	0	25	1	42
3 Otthon folytatott munka	25	09	20	54
4 Összes tanulmányi munkaidő	46	51	50	58
5 Szabadidő-tevékenység ≠ ≠ összesen	28	33	30	54

≠ Az adatot Szentirmai László: Egyetemi hallgatók Szegeden c. munkájából vettük. 38.lap, 9.táblázat.

≠ ≠ A JATE adataiból le van vonva: a kereső munkára fordított idő, valamint a TDK-munkát egyetemhez kötött munkaidőnek tekintettük, /mert az orvostanhallgató azt zömében ott végzi/ a politikai-közéleti tevékenységet hozzávettük, a jelen dolgozat adataival való megfellel

miatt.

*** Az adatokat óra-percre átszámoltuk.

Igen lényeges a különbség az egyetemhez kötött munkaidőben. Az orvostanhallgató 7 órával többet tölt az előadók, laborok padjaiban. Ez a képzési formából fakad. Míg egy bölcsész a kötelező irodalom feldolgozását otthon végzi, addig boncolni, kísérleteket végezni csak az arra alkalmas helyeken lehet.

Az otthon folytatott munka - a fent már említettek miatt - a JATÉ-s hallgatók esetében több, mint négy órával magasabb értéket ad. Az összmunka ennek ellenére a SZOTE-soknál magasabb, az egyetemhez kötött munka idejének nagysága miatt.

Otthon az orvostanhallgató kevesebbet dolgozik, s ezzel magyarázható, hogy a szabadidő-tevékenységekre fordított ideje is magasabb, de magasabb a munkára és a szabadidős tevékenységekre fordított összes idő is:

JATÉ hallgatói	75 óra	24 perc
Orvostanhallgatók	81 óra	52 perc
A különbség	6 óra	28 perc

Ez a különbség a munkaidőben mutatkozó többletből, valamint az orvostanhallgatók által az ún. passzív művelődési formára - a tömegkommunikációs eszközök használatára - és a sportolásra fordított időtöbbletből fakad, de közre

játszik az is, hogy az orvostanhallgatók a kérdőívet becslés alapján töltötték ki, a JATÉ-s hallgatók időmérleget készítettek.

A hallgatók életmódját most az időalap összefüggésében vizsgáltuk, vizsgáljuk. Ahhoz, hogy a közművelődési munkára - a kollégiumok ilyen irányú feladataira - kitérhessünk, az életforma más elemeinek vizsgálata is szükséges, amit más tanulmányok és a megfigyelés kapcsán meg is teszünk alkalomadtán, de ... "ahhoz, hogy a legtöbbet megtudjuk az egyetemi hallgatókról, elsősorban az időfaktor alapján történő kutatást tartottuk legfontosabbnak." /19/

Az előzőek során már bizonyítottuk, hogy az orvostanhallgató munkaideje több, mint a dolgozóké, de bizonyosodott az is, hogy a JATÉ-hallgatókétól is több, de elsősorban az egyetemhez kötött munkaidő miatt.

Tény az is, hogy az orvostanhallgató szabadidős tevékenységre is több időt fordít, mint a JATÉ-s. /Bár ez egyértelműen nem bizonyítható, mert a kérdőív alapján összeállított táblázatok sorai sem minden esetben fedik a JATÉ-hallgatókról készített vizsgálat sorainak tartalmát./

Azt hisszük, hogy akkor járunk el helyesen, ha nem tekintjük kontroll csoportnak a JATÉ-hallgatókat, mert még az is közrejátszhat az eltéréseknél, hogy a JATÉ-s felmérés a hallgatók szakját tekintve heterogén, míg a mi felmérésünk e szempontból homogén közegre, az orvostanhallgatókra terjedt ki.

V. fejezet

A szabadidő felhasználásának vizsgálata

A legcélszerűbbnek az látszik, ha a szabadidő-tevékenységeket és az arra fordított időt a 6.sz. táblázatban feltüntetett sorrendben vizsgáljuk.

1./ Szépirodalmi művek olvasása /16. kérdés/

A minta átlaga: 4,50 óra. Nézzük meg, hogyan alakul ki a 4,5 órás átlag, hogyan alakul kollégista és nem kollégista viszonylatában.

8.számú táblázat:

olvasásra fordított idő óra/hét	kollégista		nem kollégista		összesen	
	fő	%	fő	%	fő	%
1 0	8	8	27	15	35	12
2 1-2	36	34	53	29	89	32
3 3-4	22	21	33	18	55	19
4 5-6	13	12	21	12	34	12
5 7. felett	26	25	46	26	72	25
6 Összesen:	105	100	180	100	285	100

A "0" érték vagy nem olvasó hallgatót, vagy olyant jelöl, aki e kérdésre nem adott választ. A táblázat tanúsága szerint a százalékos megoszlást figyelembe véve a nem kollégisták között közel kétszer annyi a nem olvasók száma. Legtöbben heti 1-2 órát olvasnak, ez az érték nem a legkedvezőbb, de rendszeres olvasókra vall. Számottevőnek mondható még a 3-4 órát olvasók aránya, de a második legjobb értéket a 7 órától többet olvasók adják, s ez az érték, amely megemeli az összképet, s a viszonylag jó 4,50 órás átlagot segít "kihozni".

Amennyiben a nem olvasókat /vagy a kérdésre nem válaszolókat/ figyelmen kívül hagyjuk, és azt feltételezzük, hogy legalább egy órát mindenki, s 15 óránál többet senki sem olvas, akkor az alábbiak szerint alakul az olvasási átlag:

a minta átlaga: 5,13 óra;

a kollégisták átlaga: 4,80 óra;

lényegesen jobb az összesen átlagnál.

Akár a 8.sz. táblázatból, akár az előbbi adatokból kitűnik, hogy a kollégisták kevesebbet olvasnak. A kollégista életmód, a körülmények más tevékenységek javára tolják el a mutatókat.

Sokkal több a lehetőség a kevésbé értékes időtöltésre.

Könnyen összejön egy kártyaparti, beállít valaki a szobába, s már le kell tenni a könyvet. A nem kollégisták nem-

csak rendezvényekre járnak be, de a számukra üres órákat is a kollégiumban töltik el, s így hatványozódik, sokszorozódik meg a kollégista "üresjárata".

De a kollégista életmódból fakad az is, hogy többet járnak moziba, hamarabb elmennek a közeli sportpályára, vagy tornaterembe.

A 7 órától többet olvasók esetében is 1 százalékkal jobb a nem kollégisták mutatója. Tapasztalatunk az, hogy ez az arány az albérletben lakóknál még jobb. Erre nem terjedt ki a vizsgálat, de az ismert albérlő életmód nem teszi lehetővé /az esetek nagy többségében/ a tv nézést, rádiózást, magnózást, barátok fogadását stb. Tehát akarva, akaratlanul rendszeresen olvasókká válnak. Míg a családban élők mutatói hasonlóak, vagy azok kell, hogy legyenek a kollégistákéval. Zömében szabadon választja meg a barátok fogadásának az időpontját, szabadon rádiózhat, tévézhet, stb., legfeljebb a szülői és szomszédjogok korlátozzák.

Érdemes az olvasás kérdésénél jobban elidőzni, mert az egyik legfontosabb - ha nem a legfontosabb - szabadidő-tevékenység, művelődési forma, ami szórakoztat is, és az egyéniséget alakítja.

Tráser László a már idézett /15/ munkájában, 1975-ben az olvasási szokásokat vizsgálta. Más szempont alapján állítja össze statisztikáját, de %-os megosztást alkalmaz, így az összehasonlítás lehetséges.

9. számú táblázat:

Olvasási gyakoriság - helyzetkép /20/

/táblázatból csak az orvostanhallgatókra vonatkozó adatokat vesszük át/

Milyen gyakran olvas szépirodalmi műveket?	Évfolyamok					átlag
	I.	II.	III.	IV.	V.	
	százalékban					
havonta	35	36	51	55	29	41
félévenként	34	30	38	12	22	26
csak nyáron	8	17	14	8	7	11
egyéb	23	17	7	25	42	22
összesen:	100	100	100	100	100	100

Tráser L. csak a havonta olvasót tekinti rendszeres olvasónak, s ez az általa vizsgált hallgatók 41 %-a. Ha a 8. sz. táblázatból rendszeres olvasónak tekintjük 2, 3, 4, 5-ös sorokban szereplőket, akkor ez jóval nagyobb értéket, 88 %-ot ad.

Alapgyakoriságokra bontva a mintát, a helyzet az alábbi:

10. számú táblázat:

Óra	Fő	%
0	35	12
1	31	11
2	58	20

10. számú táblázat folytatása

óra	Fő	%
3	26	9
4	29	10
5	18	6
6	16	6
7	9	3
8	11	4
9	1	1
10	29	10
11	1	1
12	5	2
14	4	1
15	12	4
összesen:	285	100

Általános felfogás szerint a legalább heti egy órát olvasót már rendszeres olvasónak lehet tekinteni, így ha a nem olvasók 12 %-át vesszük figyelembe, akkor sokkal jobb a helyzet, mint a Tráser féle mutatók esetében.

A Tráser L. féle értékelés különbözősége ellenére / az olvasási szokások vizsgálatával külön nem foglalkoztunk/, rá kényszerülünk, hogy e kérdést az idézett munka alapján fejtjük ki, mivel az alaptanulmánynak tekintett Szentirmai László: Egyetemi hallgatók Szegeden c. munka egészen más érdeklődési körű emberek olvasási szokásait elemzi. A Tráser László féle munka ugyanazt a réteget "szondázza", amelyet

mi vizsgálunk. Az eltelt négy-öt év tapasztalataink szerint nem torzítja a képet, mert az olvasási szokások az orvostanhallgatók körében olyan gyorsan nem változnak. Míg az olvasott alkotások értékrendje sem változott, legfeljebb a "divatnak", az új megjelenéseknek engedve a könyvek címei lennének mások.

A Tráser László féle felmérés szerint a hallgatók majdnem 60 %-a nem tekinthető rendszeres olvasónak, de vajon így van-e? Szemlélet kérdése. A szociológiai szakirodalom a heti egy órát olvasó embert már rendszeresen olvasónak tartja /Dr.Szentirmai László közlése/. Ez az idő ugyan igen kevés, de rendszerességet jelent, s megfelelő hatásokkal növelhető.

Az egy órát olvasók aránya egyébként is csak 11 %. A két órát olvasóké már 20 %, s azt könyvve és olvasója válogatja, hogy ezeken az időértékeken belül megfelel-e a Tráser László féle havi egy könyv értéknek. Tapasztalataink szerint megfelel. Egy verses, vagy novellás kötetet akár hetekig is lehet forgatni, de pár óra is elegendő lehet. Itt most nem az a célunk, hogy a mutatók mögötti szokásokat mindenáron közös nevezőre hozzuk, vagy a 88 %-os magas értéket megmagyarázzuk, hanem az, hogy bizonyítsuk a heti olvasási idő az olvasási szokások mérésére alkalmasabb, hitelesebb, mint a "havi egy könyv elolvasása".

A kialakult mutatókkal - ha más rétegek ilyen mutatóit tekintjük - elégedettek lehetünk. Különösen akkor, ha más szabadidőtevékenységeket /tv., rádió, mozi, színház/ is figyelembe vesszünk. /Bár e ún. "kommersz" művelődési lehetőségek értékét sokan megkérdőjelezik/. Ettől függetlenül a legfontosabb közművelődési feladatnak kell tekinteni az olvasóvá nevelést, /erről később szólnunk/ mert:

"A jó könyv ma is az oktatási-nevelési folyamat fontos eszköze. Az elolvasott történet szereplői, meséje, erkölcsi tanulságai, tehát az irodalmi élmény a lélek még feltáratlan utjain tovább élnek és munkálnak."/21/

"A társadalmi beilleszkedés egyik eszköze a könyv. Ezen keresztül is tárul előttünk a világ,...."/21/

11. számú táblázat:

Orvostanhallgatók olvasmányanyagának áttekintése /22/

Művek	Előfordulásuk száma
A II. világháborút ábrázolt regények	41
E.M.Remarque művei	16
D.Keyes: Virágot Algernonnak	16
M.Bulgakov: A Mester és Margarita	15
H.Charrière: Pillangó	11
P.Marshall: Tombol a hold	8
J.Steinbeck művei	7
Moldova György művei	7

11. számú táblázat folytatása

Művek	Előfordulá- suk száma
S.Maugham művei	7
✠✠ Mai magyar költők művei	7
J.Bates művei	5
E.Hemingway művei	5
St.Zweig művei	4
S.de Beauvoirt művei	4
M.A.Nexö művei	4
Amerikai drámák	4
Németh László művei	4
R.M.du Gard művei	3
Th. Dreiser művei	3
Vercors művei	3
Th.Wilder művei	3
L.Feuchtwanger művei	3
F.Dosztojevszkij művei	3
Déry Tibor művei	3
W.Faulkner művei	3
D.Cusac művei	3
✠✠✠ Th.Mann - J.Updike- B.Vian - Fejes E. - Dallos S.- Graves	
- J.P.Sartre - S.Beckett - M.Solohov - L.Tolsztoj- W.Golding	
- Sci-fi írások - Passuth L.- Szilvási L. - Somogyi T.S.	
- Krúdy Gy.- A.Camus- Sütő A.- J.Kerouac - Stendhal- Ber-	
kesi A.- W.Shakespeare- Dante A...	
Nem jelölt meg író, vagy művet:	19 fő
✠ J.Heller: A 22-es csapdája, I.Shaw: Oroszlánkölykök.	
E.Knight: Légy hű magadhoz.N.Maller:Meztelenk és holtak.	
J.Jones: Most és mindörökké.	
✠✠ Juhász F.- Pilinszky J.- Váci M.- Ladányi M.- Bari K.	
✠✠✠ Az itt felsoroltak 1-2 művei szerepelnek.	

Az olvasmányanyagot, vizsgálva megállapítható, hogy a II. világháborút ábrázoló regények vezetnek a listán, s zömében időtálló alkotások, de nem mindig értékesek. Megállapítja Tráser László, hogy "...nagyon kényes területen járunk, hiszen egzakt, mérhető adatokkal akarjuk ábrázolni az egyébként szüntelen változó, személyiségükbe mélyen beépülő izlésfolyamatukat. Ezért a felsorolt tényezők inkább az izlésszint kialakulásának oksági környezetét képezik,..." /23/ s nagyon helyesen teszi, hiszen ha nem így volna akkor a pernamens művelődést, nevelést tagadná. Az olvasók egy része az olvasmányanyagot a baráti kör hatására választja meg; s ez vajon kedvező irányba tereli-e az olvasási anyag megválasztását?! Az olvasandó mű kiválasztása is igen komoly feladat, s bizonyos műveltségi szintet feltételez. Általában az igényesebb olvasók hatnak-e a baráti körön belül? Fordítva is igaz, nem megfelelő műveltségi szint esetén az olvasmányanyag kiválasztása is ennek megfelelő. Nem tagadható az elsődleges hatást biztosító szülői ház /szülők műveltsége, házi könyvtár, stb./ hatása sem.

Amennyiben a 11.sz. táblázat alapján vizsgáljuk az izlésszint alakulását, akkor nem a legkedvezőbb képet kapjuk.

Az olvasmány-élményben a II. világháborút ábrázoló regények szereplnek elsőhelyen. Azonnal feltűnik, hogy memoár-kötetek, vagy pl. Szimonovnak - a nagy háborús re-

gények alkotójának - művei hiányoznak. Zömében bestsellerek. Ezen kívül Norman Mailer: Meztelenek és holtak, Heller: A huszonkettes csapdája és I. Shaw: Oroszlánkölgyök című művek kivételével nem is igazi háborús regények. A többinek / és a második helyen álló Remarque műveknek/ közös tulajdonsága a romantika, a romantikus világlátás.

Tehát a nagytöbbség - 141 hallgatóból 41 - olvasmányélményének ezeket a műveket jelölte meg.

Elég szép szám Bulgakov: A Mester és Margaritájának az "olvasó-tábora", 15 fő. Ezek már igényesebb olvasók, hiszen egy viszonylag "nehéz" regényt tartanak legnagyobb olvasmányélményüknek. Tráser László ezek között fedezi fel Dante, Abe Kobo, Thomas Mann olvasóit, de ők azok, akik között viszonylag sokan olvassák az irodalmi folyóiratokat is.

A továbbiakban nagyon vegyes a kép. Steinbeck Hemingway, Nexő, Német László, a mai magyar költők műveit olvasók már kevesen vannak. Mellettük szerepelnek Moldova, Maugham, Dallos Sándor, de még Berkesi művei is.

Röviden megállapíthatjuk, hogy a hallgatók olvasási gyakorisági mutatói jók, de "a SZOTE hallgatói nem képeznek homogén kategóriát, olvasási szokásaik, olvasmányértékeik alapján." /24/

2./ Moziba járás /18. kérdés/

A mozi előadások látogatására fordított időnél figyelembe vettük az Art Kinot is, de kérdés nélkül is

benne van az ún. "Jancsó Mozi", ami a Jancsó Kollégiumban filmklub-szerűen működik. Előre összeállított - zömében értékes filmalkotások - műsor alapján a szorgalmi időszakban heti egy alkalommal van vetítés. Ingyenes, a nem kollégista SZOTÉ-s hallgatók is látogathatják.

Tehát, ha az Art Kino és a "Jancsó Mozi" műsorait kiemelten vesszük figyelembe, akkor a mozi látogatók jelentős része esztétikai szempontból értékes alkotásokhoz jut.

A JATE hallgatókról készült vizsgálat esetében is megközelítő az érték: 2 óra 42 perc. /25/

Az átlag hallgató heti 2,4 órát, mintegy kettő és félórát tölt moziban. / 6.sz. táblázat, 2.sor/.

Az orvostanhallgatók moziba járási szokásait részletesebben vizsgálva, az alábbiak szerint alakul:

12. számú táblázat:

A hallgatók moziban töltött idejének alakulása

Moziban töltött idő		kollégista		nem kollégista		összesen	
egy héten		fő	%	fő	%	fő	%
1	0	14	14	37	20	51	18
2	1-2	58	55	86	48	144	50
3	3-4	18	17	39	22	57	20
4	5-10	15	14	18	10	33	12
5	Összesen:	105	100	180	100	285	100

A táblázat 2-es sorszámkok tanúsága szerint a kollégisták közül 55 %, míg a nem kollégisták közül 48 % tölt legalább heti 1-2 órát / azaz egy előadást/ moziban, de ha a 3-4 és,

5-10 órát moziban töltők százalékos arányát vizsgáljuk, akkor is a kollégisták aránya a nagyobb.

Ez minden valószínűség szerint "Jancsó Mozi" "hatása". Tudniillik a hallgatók által - majdnem kivánság lista alapján - összeállított műsort nézhetnek meg ingyen, s nem is kell messze menni, nem kell otthonról "kimozdulni". /A kollégiumi rendezvények nyitottsága ellenére igaz, mert a nem kollégistát már a "közelség" nem befolyásolja./ Az alapgyakoriságokat nézve a kép még árnyaltabb.

13. számú táblázat:

Moziban töltött óra hetente	fő	%
0	51	18
1	27	9
2	117	41
3	10	4
4	47	16
5	5	2
6	19	7
8	5	2
10	4	1
Összesen:	285	100

A rendszeresen, heti egy alkalommal moziba járó hallgatók szokása tekinthető elfogadhatónak, a kéthetenként háromszor / 3 óra / és hetenként kétszer / 4 óra / moziba járók "egyenlítik ki" az egyáltalában nem, vagy csak ritkán /heti 1 óra/ mozizók arányát.

A moziba járás, ha a "túlzásoktól" /0 és 10 óra/ eltekintünk, akkor egy "egészséges" hely a szabadidő-tevékenység struktúrájában. A rendszeres moziba járás oka többek között a baráti társaság hatásában, a "lezserebb" öltözködési lehetőségben is kereshető, de feltétlenül befolyásoló tényező, hogy nem nehéz a választás /3-4 lehetőség/, olcsó, s "divat" megbeszélgni másnap egy-egy filmélményt. Befolyásoló tényező lehet még az olvasmányélmény /bár ez fordítva is igaz/ és az Art Kino esztétikai nevelőhatása. E szórakozási /művelődési?!/ formával nem zavarják környezetüket /albérlők, kollégisták/, s garantáltan másfél-két órára korlátozódik.

3./ Tv-nézés, rádióhallgatás teljes odafigyeléssel /27.kérdés/

Már kitértünk rá, hogy e kérdést a tv-nézésre fordított időként kezeljük azért, mert tévét nézni csak odafigyelve lehet, háttérként nem. A 28. számú kérdést, amely tv-nézés, rádióhallgatás háttérként, önálló szabadidő-tevékenységként nem kezelhetjük, mert mindig más tevékenységgel egy időben történik. Tv-nézésként pedig az előbb említett indokok alapján nem vehető figyelembe.

A tevékenységre fordított időt a hallgatók naponta adták meg, ezért beszoroztuk tv adásnapok számával, hattal.

Igy a minta átlagideje 6,84 = 7 óra

a kollégisták átlagideje 5,34 = 5 óra

A napi tv-nézésre fordított időátlagokból és a részvétel százalékából is következtethetünk a szokásokra.

14.számú táblázat:

Tv-nézésre fordított idő naponta:

Tv-nézésre fordított idő óra/nap		kollégista		nem kollégista		összesen	
		fő	%	fő	%	fő	%
1	0-1	92	88	114	63	206	72
2	1,1-2	10	9	48	29	58	20
3	2,1-3	1	1	9	4	10	4
4	3,1-5	1	1	8	4	9	3
5	5,1-9	0	0	0	0	0	-
6	9 felett	1	1	1	0	2	1
összesen:		105	100	180	100	285	100

A nem kollégista hallgatók mintegy két órával többet töltenek el tv-nézéssel. Ez két okra vezethető vissza:

a/ a kollégiumokban kevés a tv /épületenként 1/, 150-200 hallgató "venné igénybe", a nézési körülmények is rosszak.

b/ A hallgatók jelentős része családban él /26 % szülőkkel, 4 % közeli hozzátartozónál/, s az általános tv-nézési szokásokhoz is alkalmazkodik, kényelmes körülmények között nézhet tévét, így "csábítóbb" szórakozási formájává válik. Más részük /30 %/ albérletben él, s ők

sincsenek teljesen kirekesztve a tv-nézés lehetőségéből. Könnyen elképzelhető, hogy az albérlők átlaga a kollégistáéval megegyezik, vagy megközelíti azt.

Erre a szabadidő-tevékenység fajtára fordított idő viszonylag magas, de a felmérés nem tért ki arra, hogy a hét melyik napján folytatják e tevékenységet, így feltételezhető az, hogy hét végén "pótolják" a tv-nézési igényüket, a hazautazások alkalmával./A nem szülői házban élőknek az aránya: kollégista 37 %, albérló 30 %./

A napi átlagokat vizsgálva az "egészséges" szokások kialakulását állapíthatjuk meg. A kollégisták 88 %-a, a nem kollégisták 63 %-a nem nézi napi egy órával több ideig tv-műsort. A nem kollégisták 29 %-a/és ez 20 %-kal több, mint a kollégisták értéke/ viszont már 1-2 órát tévéznek. A nem kollégisták átlagát a 2,1-3 és 3,1-5 óra között tévézők három-három százalékos különbsége növeli még. Torzítja az arányt a kerekítési kényszer is hiszen a kollégistáknál lefelé, a másik csoportnál felfelé kerekítettünk.

Nem kontrollként, de érdemes megjegyezni, hogy a József Attila Tudományegyetem hallgatóinál a tv-nézésre fordított idő átlaga heti 3 óra. /26/ Így elkerülhetetlen az a megállapítás, hogy a különbség nagyon nagy. Lehetséges, hogy a SZOTE-s felmérés becslésén és a JATE-s felmérés

időmérlegen alapuló adatai közötti hibalehetőség különbsége adja az eltérést, de az is előfordulhat, hogy az orvostanhallgatók egyrésze ténylegesen beszámította a megadott értékekbe a rádió hallgatást "teljes odafigyelés"-sel idejét is.

4./ Színházba, hangversenyre járás havonta /17.kérdés/

Amikor a szabadidő-tevékenység struktúráját akarjuk megállapítani a heti időkeretben, akkor az e tevékenységre fordított időt úgy tekintettük, mintha a vizsgálat hetében töltötték volna el.

A kérdés elemzésénél viszont jobb, ha havi időértéknek tekintjük.

A 6.sz.táblázat szerint

a minta átlaga: 3,19 óra = 3 óra 12 perc

a kollégisták átlaga: 3,32 óra = 3 óra 18 perc

lényeges eltérés nincs.

Amennyiben kihagyjuk a színházba nem járókat, akkor

a minta átlaga: 4,47 óra = 4 óra 30 perc

a kollégisták átlaga: 4,40 óra = 4 óra 24 perc

Itt sem találunk lényeges eltérést, de ez az átlag, tehát a ténylegesen színházba, hangversenyre járók átlaga lényegesen jobb, mint az összesen átlag.

Mielőtt ebből bármiféle következtetést levonnánk, nézzük meg részletesebben:

15. számú táblázat

Színházban, hangversenyen töltött idő alakulása kollégisták és a nem kollégisták viszonylatában.

Színházban, hangversenyen töltött idő havonta	kollégista		nem kollégista		összesen	
	fő	%	fő	%	fő	%
1 0	26	25	55	30	81	21
2 1-3	41	39	73	41	114	40
3 4-6	25	24	28	16	53	19
4 7 felett	13	12	24	13	37	13
5 összesen:	105	100	180	100	285	100

A nem kollégisták 30 %-a, a kollégisták 25 %-a nem jár színházba, de 39, illetve 41 % már rendszeres színházlátogatónak számít /1-3 óra/. Ez az érték azt jelenti, hogy havonta legalább egyszer a hallgatók jelentős hányada találkozik a színművészettel, vagy a hangverseny élettel. Havonta két-három előadást tekint meg / 4-6 óra / a kollégisták 24, a nem kollégisták 16 %-a, s nem jelentéktelen a 7 óránál több időt színházban töltők száma sem /12, illetve 13 %/.

Az alapgyakoriságot tekintve:

16.számú táblázat:

színházban töltött idő óra/hónap	fő	%
0	81	28
1	11	4

16. számú táblázat folytatása

színházban töltött idő óra/hónap	fő	%
2	52	18
3	51	18
4	24	8
5	10	4
6	19	7
8	14	5
10	13	5
12	3	1
15	7	2
összesen:	285	100

Azt már megállapítottuk, hogy sokan nem járnak színházba, mintegy 4 % a havi egy órájával alkalmi színházlátogatónak tekinthető. A rendszeresen színházba járók aránya 68 %, ami egy viszonylag jó érték. A moziba nem járókhoz viszonyítva /13.sz.táblázat/, ha a tevékenységekkel kapcsolatban kialakult szokásokat vesszük figyelembe, akkor a kialakult kép reálisnak mondható:

moziba nem jár	:	18 %
színházba nem jár	:	28 %
alkalmi		
moziba járó	:	91 %
színházba járó	:	4 %

A színház már nagyobb előkészületeket igényel, ünnepélyesebben kell öltözni, sokkal többbe kerül egy színházjegy

vagy bérlet.

A hangversenyre járók száma - tapasztalatunk szerint - nem jelentős. E tevékenységi fajta már bizonyos zenei előképzettséget igényel, a zenei adottságoknak legalább minimális fokon meg kell lennie.

Örvendetes tapasztalatunk az, hogy az igényesebb színházlátogatók közül - az ismert szegedi színházi élet miatt - egyre több azoknak a száma, akik Kecskemétre, Szolnokra, de Budapestre is elmennek egy-egy bemutatóra.

A kollégisták közül nagyon soknak van bérlete, de a kollégiumok mint közösségek is vásárolnak, s osztanak ki alkalomszerűen jutalomként bérletet.

Az Apáthy István Kollégiumunknak nagyon jó a kapcsolata a Szegedi Nemzeti Színházzal. Ami az ún. színházi szoba fenntartásában /állandó jelmez, plakátkiállítás/, valamint a hallgatók művészekkel való találkozásában testesül meg. Elég gyakori az is, hogy mind a négy kollégiumunknak ad a színház egy-egy előadásra nagyobb számú kedvezményes jegyet, de sokszor még díjmentesen is.

A kollégisták és nem kollégisták között meghúzva a párhuzamot nemcsak a százalékos arány /színházba jár a kollégisták 75 %-a, a nem kollégisták 70 %-a/ jobb. Tudniillik a kérdésre havi átlagot adtak meg. Ebben az átlagban benne kell, hogy legyen a Szegeden lakó hallgatóknak a nyári Szabadtéri Játékok ideje alatt színházi előadáson eltöltött ideje is. Ezeknek a rendezvényeknek a látogatói

sára a kollégisták nagy részének nincs lehetősége.

5./ Sportolás /10. kérdés/

A mai életmód egyik sarkalatos témája a mozgáshiány. Az összkomfortos lakások, a megszűnőben lévő nehéz fizikai munka, a tv s még egy sor egyéb tényező elkényelmesíti az embereket.

A hallgatók sem állnak jobban-függetlenül attól, hogy az orvostanhallgatók mutatói jobbak, mint más hallgatóké. Az egészségre káros szokások sajnos már az általános és középiskolákban kezdenek kialakulni. Nemhiába emelték fel a testnevelési órák számát, s szorgalmazzák a tömegsportot.

A mai gyerekek - még a falusiak nagyrésze is - fizikai munkát nem, vagy csak igen keveset végeznek. A városi gyerekek beköltözve a panelházakba, a kevés játszótér miatt a négy fal között élik le az életük nagy részét. A napköziotthonok, tanulószobák "rendje" sem teszi lehetővé a több mozgást.

A szülői - később a fiatal felnőtteknél a saját - igény is tanuláscentrikus. Ez is a mozgás rovására megy. Nem azt akarjuk bebizonyítani, hogy a nagyobb kényelem, a több tanulás, olvasás stb. az káros, de azt igen, hogy többet kellene mozogni - szándékosan nem a "sportolni" kifejezést használjuk -, s jó időbeosztással lenne rá lehetőség.

A sport szó helyett a mozgást azért választottuk, mert a fogalomra rákérdezve sokan a minősített sportra, vagy legalább is sporteszközökhöz, sportlétesítményekhez kötött tevékenységre gondolnak. Nem erről van szó. Azt szokták mondani, a lába mindenkinek "kéznél" van. Futni a panelházak között is lehet. Tehát amikor sportról /vagy mozgásról/ beszélünk, akkor mindig az egyszerű tevékenységekre gondolunk elsősorban.

Orvostanhallgatóink sportolási lehetőségei jók. Egy jól felszerelt sportpálya rendszer áll rendelkezésükre, s egy tornaterem. Ez még fokozottabban érvényes a kollégistákra, mert a sportpálya három kollégiumhoz 50-100 méterre, a tornaterem pedig az Apáthy Kollégiumban van. Ez a mutatókon is meglátszik.

A kollégisták átlaga hetenként 3 óra 24 perc.

A minta átlaga hetenként 3 óra 12 perc.

A kapott értékeket felbontva a helyzet így alakul:

17.számú táblázat:

Sportolásra fordított idő alakulása a kollégisták és a nem kollégisták viszonylatában

a tevékenységre fordított idő egy héten	kollégista		nem kollégista		összesen	
	fő	%	fő	%	fő	%
1 0	6	6	21	12	27	10
2 1-2	40	38	75	42	115	40
3 3-4	32	30	42	23	74	26
4 5 felett	27	26	42	23	69	24
5 összesen:	105	100	180	100	285	100

Meg szeretnénk jegyezni, hogy az értékekben nincs benne a testnevelés óra, de minden valószínűség szerint a minősített sportolók edzése, az arra fordított magasabb időérték benne van.

A nem sportolók száma véleményünk szerint - ha az általános szokásokat vesszük alapul - nem sok. A heti egy-két órát sportolók egyértelműen a tömegsportot kedvelők táborát jelzi. A 3-4 órát a tevékenységgel töltők között vannak azok, akik a mozgást kifejezetten igénylik, de azok is, akik alacsonyabb minősítésű sportolók, heti 1-2 edzéssel. Az öt óra fölöttiek között viszont minden valószínűség szerint a magasabb osztályú élsportolók jelennek.

A nem kollégisták aránya a nem és a heti 1-2 órát sportolók között magasabb. Ez annak tulajdonítható, hogy a kollégistáknak jobbak a lehetőségei, s ezt bizonyítja a 3-4 órások átlaga. A kollégisták aránya 7 %-kal, de az 5 óra felettiiek esetében is 3 %-kal jobb. Az értékeket órákra bontva, az alapgyakoriságok tükrében. 18.számú táblázat:

sportolással töltött idő óra/hét	fő	%
0	27	10
1	19	7
2	96	34

18. számú táblázat folytatása:

sportolással töltött idő óra/hét	fő	%
3	45	16
4	29	10
5	23	8
6	21	7
7	6	2
8	11	4
10	5	2
összesen:	285	100

A 9, 11 és 20 óra értéket megadókat nem vettük számításba, mert mindössze 1-1 fő.

E táblázat értékei is jól mutatják, hogy zömében tömegsportról van szó, a magasabb értéket megadó aránya nem nagy. Ugy érezzük, hogy egészséges szokások kialakulását tanúsíthatjuk.

Feltétlenül meg kell említenünk, hogy a JATÉ-s hallgatók értéke rosszabb: 1 óra 27 perc /27/. Nagy a differencia, majd két óra az orvostanhallgatói minta átlagához viszonyítva. Ez szerintünk az orvostanhallgatók jobban megközelíthető, közelebb lévő sportlétesítményeire vezethető vissza. Igaz az, amit megállapítottunk, hogy a mozgáshoz nem kell sportpálya, de futballozni például azért sokkal kellemesebb, mint csak futni. Ezt azért legtöbbször a pályán vagy a tornateremben "üzik", s ez a négy kollégium esetében "kéznél" van. Ezen kívül rendszeres "koco-

gást", "házi versenyeket" rendeznek a kollégiumok, vagy kihasználják a sportban is meglévő divatot. /Görkorcsolya, gördeszka versenyek, stb./

6./ KISZ-munka /6. kérdés/

Mielőtt részletesebben elemeznénk e kérdést, le kell szögezni néhány dolgot.

a/ A KISZ-munkát szabadidő-tevékenységnek tekintjük; nemcsak azért, mert akkor végezhető, hanem azért is, mert e tevékenységfajta gyűjtőfogalma is egy jó néhány, kimondottan szabadidőtevékenységnek is. /Pl. a nem szakmai KISZ-vállalások között társadalmi munka is van, ami nézetünk szerint csak akkor "társadalmi", ha szabadidőben végződik./

b/ A KISZ-munka a kollégiumi munka is.

c/ KISZ-vezető a kollégiumi munkaterületek felelőse is.

A megkérdezett 285 főből /5-ös kérdés/

KISZ-vezető	88 fő	31 %
-------------	-------	------

nem KISZ-vezető	197 fő	69 %
-----------------	--------	------

Ez a viszonylag jó arány magyarázata az, hogy az alapszervezetek vezetői természetesen nagyobb arányban járnak el taggyűlésre. /Már említettük, hogy a felmérés KISZ-taggyűlésen történt./ A KISZ-vezetők közé tartozik a kollégiumi funkcionárius is.

E tevékenység fajtára fordított idő.

a minta átlaga : 2,4 óra

a kollégisták átlaga: 3,1 óra,

7 tizedórával /42 perccel/ több.

Ez teljesen érthető, ha azt vesszük figyelembe, hogy a kollégiumba kerülés alapfeltétele - a szociális kategória mellett - a kollégiumi vagy KISZ-munka, de ha azt vesszük figyelembe, hogy sok az albérletben lakó /30 %, 3. számú táblázat 3. sora/, s azok nagy része kollégista szeretne lenni, akkor a mutatók különbsége lehetne kisebb is.

Albérletben nagy többségükben magas kategóriájúak laknak, s ők csak jó KISZ-munka esetén kerülhetnek be a kollégiumba.

A KISZ-munkát nem végzőket figyelmen kívül hagyva az arány így alakul:

kollégisták átlaga : 3,7 óra

minta átlaga : 2,7 óra

Ebben az esetben még nőtt is a különbség, 3 tized órával, 18 perccel.

A fenti értékeken belül az alábbi táblázat szerint oszlik meg a tevékenységfajtára fordított idő:

19. számú táblázat:

A KISZ-munkára fordított heti idő alakulása

a tevékenységre fordított idő egy héten		kollégista nem kollégista összesen					
		fő	%	fő	%	fő	%
1	0	17	16	34	19	51	18
2	1-2	50	48	101	56	151	53
3	3-4	17	16	28	16	45	16
4	5 felett	21	20	17	9	38	13
5	összesen	105	100	180	100	285	100

Szerintünk már a KISZ-munkának, mint tevékenységfajtának az értelmezésével is baj van. Ismertetett dolog, hogy a felmérést KISZ-taggyűlésen készítették. Tehát a kérdőív kitöltője taggyűlésen volt, amennyiben ott volt, akkor pedig már végzett KISZ-munkát, mert a taggyűlésre járás is ennek /igaz partalan értelmezésben/ része. Ha úgy értelmezték a "0" értéket megadóknak, hogy ez kötelességük, akkor viszont azt kell feltételeznünk, hogy önkritikusak, s csak a taggyűlésen felül végzett munkát tekintik KISZ-munkának.

A megadott időértékek aránya hiven tükrözi az e téren kialakult helyzetet.

Az 1-2 órát dolgozókat nem lehet másként felfogni, mint hogy azok tartoznak ide, akik úgymond "teljesítik" az elvárásokat. Azaz dolgoznak annyit, hogy a KISZ és a kollégium tagságuk megújítható legyen. Ez a mutató a kollégistáknál 48 % - a nem kollégistáknál 56 %-, 8 százalékkal jobb /mivel kevesebb/.

Ez a kollégista életmódból és a kollégistákkal szemben támasztott társadalmi tevékenység követelményből fakad.

A 3-4 órát és az 5 óra felett, tehát már számottevő időt e tevékenységre fordítók aránya a tapasztalatainkat támasztja alá. Van egy kis mag / itt 36 és 25 %/, amelyik dolgozik, mindenütt ott van, érdeklődő, mozgékony típus. A nagytöbbség, ha nem is közömbös, de csak legfeljebb "kötelességtudó".

Még jobban árnyalja a képet, de rontja is az arányt, ha a kérdést a gyakoriságok szerint bontjuk.

20. számú táblázat:

KISZ-munkára fordított idő óra/hét	fő	%
0	51	18
1	86	30
2	65	23
3	20	7

20. számú táblázat folytatása:

KISZ-munkára fordított idő óra/hét	fő	%
4	25	9
5	13	5
6	9	3
7	4	1
8	3	1
10	3	1
11 x	1	-
13 x	1	-
15 x	1	1
20	3	1

összesen:

285

100

x összesen 1 %-nak vettük.

Igy vizsgálva a százalékos megoszlás rosszabb képet mutat, mert az egy-két órát dolgozók aránya 53 %, több mint a fele. A többet dolgozók közül a 3, 4, 5, 6 órát KISZ-munkával eltöltött vehetjük figyelembe / és ez csak 24 % /, tehát rosszabb mint az időstruktúrában mutatott kép. Az időstruktúra megoszlási arányát a hallgatók mindössze 5 %-át kitevő nagyon sok KISZ-munkát végzők javítják meg. Valószínű, hogy a nagy mennyiségű KISZ-munkát végző mutatók mögött a magas szintű KISZ-vezetők vannak.

7./ Szórakozóhelyen töltött idő /31. kérdés/

Mi is tartozik ebbe a fogalomkörbe? Külön-külön nem részletezték a kérdezők és a hallgatók sem. Mindenesetre a hallgatók nagy többsége szórakozóhely alatt az espressókat, vendéglőket / a hagyományos diák-kocsmákat/ érti, de vannak olyanok, akik a klubokat s a discókat is ennek tekintik.

Mindenesetre nem nagy az itt eltöltött idő a heti időstruktúrában.

A minta átlaga : 2,12 óra 2 óra 5 perc

kollégisták átlaga : 2,32 óra 2 óra 18 perc

Ez nem lényeges különbség, de nem is ad választ a szórakozási szokásokra, illetve az arra fordított idő alakulására, ezért a már megszokott módon tekintjük át az eltöltött idő %-os alakulását.

21. számú táblázat:

Szórakozóhelyen töltött idő kollégisták és nem kollégisták viszonylatában:

a tevékenységre fordított idő egy héten		kollégista		nem kollégista		összesen	
		fő	%	fő	%	fő	%
1	0	41	39	66	37	107	37
2	1	11	10	31	17	42	15
3	2	13	12	35	19	48	17
4	3	7	7	18	10	25	9
5	4 és 4 felett	33	32	30	17	63	22
6	összesen:	105	100	180	100	285	100

A szórakozóhelyre nem járókat figyelmen kívül hagyva

a minta átlaga : 3,4 óra 3 óra 24 perc

kollégisták átlaga : 3,8 óra 3 óra 48 perc

Meg kell állapítanunk, hogy a kollégisták nemcsak több időt töltenek /átlagosan/ szórakozóhelyeken, de szélsőségesebb is e szokásuk.

A szórakozóhelyre nem járók aránya megközelítőleg azonos /kollégista: 39 %, nem kollégista 37 %/, az 1-3 órát e tevékenységre fordítók esetében a nem kollégisták 46 %-a a kedvezőbb, mert ezt az időmennyiséget tekinthetjük elfogadhatónak.

Kollégistáink e kategóriában csak 29 %-os arányban vesznek részt, igen magas /32 %/ a négy órát vagy ennél többet szórakozó kollégista.

A szórakozóhelyre nem járók aránya valószínű azért ilyen "jó", mert a minta 66 %-a lány, s tapasztalunk szerint ők azok, akik e helyeket kevesebben keresik fel. Viszont, ha a sokat szórakozók mögött a fiúkat véljük, akkor a fiúk között valószínű, hogy rosszabb lenne az arány, mint a táblázat értékei.

A 21. táblázat összesen oszlopát tovább bontva az arány az alábbi:

22. számú táblázat:

szórakozásra fordított idő óra/hét	fő	%
0	107	37
1	42	15
2	48	17
3	25	9
4	26	9
5	9	3
6	4	2
7	3	1
8	11	4
9	3	1
10	4	1
11	1	-
12	1	-
20	1	1
összesen:	285	100

Tehát, ha a négy órát vagy annál többet szórakozók értékeit felbontjuk, akkor mindössze a 4, 5 és 8 órát szórakozók aránya magasabb. A 11, 12 és 20 órát szórakozókat csak együtt tudtuk 1 %-nak venni. Ezek szerint van egy pár hallgató, aki nagyon sok időt fordít erre a tevékenységfajtára, s az általuk megadott érték növeli meg a szórakozásra több időt fordítók arányát a heti szabadidőstruktúrában.

8./ Baráti társaságban töltött idő /30. kérdés/

Nehezen értékelhető időtöltési forma. Lehet pihenésnek, "kikapcsolódásnak" tekinteni, lehet "semmittevést" érteni alatta. Ugyanakkor nemcsak kártyázást /főleg fiúk/, nemcsak "tracspartit" jelenthet /főleg leányok/, de "burkolt" művelődést /pl. egy filmet megvitátnak/ is. Ilyenkor beszélnek meg az előadásokon, demonstrációkon, gyakorlatokon történeteket is. A társaskapcsolatok ilyenkor alakulnak, itt szövődnek a szerelmek, a barátságok.

Tehát egy az életmódjukból fakadó és azt meg is határozó szabadidő-tevékenységről van szó, szabadidőstruktúrájuk jelentős tevékenységfajtája, amely az időráfordításban is jelentkezik.

Baráti társaságban töltött idő:

a minta átlaga : 6,28 óra = 6 óra 18 perc

a kollégisták átlaga: 6,92 óra = 6 óra 54 perc

Ha a baráti társaságba nem járókat vesszük figyelembe, akkor

a minta átlaga : 7,07 = 7 óra

a kollégisták átlaga: 7,70 = 7 óra 42 perc

Ez természetes, a kollégista életmódjából fakad, hogy könnyebb összejönni a barátokkal, sőt a kint lakó barátok is oda járnak be, főleg az albérletben lakók.

A barátkozásra fordított idő az alábbiak szerint alakul:

23. számú táblázat:

a tevékenységre fordított idő egy héten		kollégista		nem kollégista		össze- sen	
		fő	%	fő	%	fő	%
1	0	11	10	21	12	32	11
2	1-3	25	24	54	30	79	28
3	4-6	29	28	47	26	76	27
4	7-8	8	8	12	7	20	7
5	9 felett	32	30	46	25	78	27
6	összesen:	105	100	180	100	285	100

Az nehezen képzelhető el egyetemi hallgatóknál /főleg kollégistákról/, hogy baráti társaságba nem járnak. E kérdésre "0"-val válaszolók tapasztalatunk szerint nincsenek tisztában a barátkozás fogalmával, vagy csak a nagyobb létszámú összejöveteleket értik alatta, de az is elképzelhető, hogy egyszerűen nem adtak választ. Abban az esetben, ha a fentiek nem igazak, akkor súlyos személyi problémák kell, hogy meghúzódjának az átlag 11 % fölött, de a nem kollégisták 12 %-a fölött is, /annak ellenére, hogy közöttük esetleg tényleg lehetnek olyanok, akiknek az ilyen időtöltési igényüket a családjuk megfelelően kielégíti, bár ez egyre inkább nem jellemző/. A kollégisták baráti társaságot kerülő 10 %-os aránya egyenesen tulzott, mert a 3- és esetleg 7-8 szobatársa között sem érzi vagy érezheti baráti társaságban magát?! Ami nem elképzelhetetlen, de

nem fogadható el, nem lehet belenyugodni. Az sem lehet magyarázat, hogy az I. évesek aránya a mintában magas /32 %/, mert a tanév II. félévében volt a vizsgálat, s a fiatalokra jellemző, hogy könnyen barátkoznak, s a "baráti társaság" mint fogalom nem egy nagyon szorosan vett baráti viszonyt feltételez.

A fenti fejtegetéssel nem arra akarunk buzdítani, hogy sok időt fordítsanak e tevékenységre, de az egészséges időarány - ami szerintünk az egy óra és a hat óra között van - kialakulása kívánatos lenne. E kategóriába a kollégisták 52 %-a, a nem kollégisták 56 %-a tartozik. Ennek ellenére kijelenthetjük, hogy a kollégium több lehetőséget ad a barátkozásra, mert itt érvényes lehet az, hogy a szobatársakkal eltöltött időt nem tekintették a tevékenységre fordított időnek, még akkor sem, ha jó barátok. /Az is igaz, hogy a szoba-közösség nem mindig baráti társaság, annak ellenére, hogy a szobatársakat maguk választják meg./ A nem kollégisták sok időt töltenek a kollégiumban - erre már máshol is utaltunk -, s ők viszont egy szobaközösségbe már baráti társaságban érezték magukat.

A továbbiakban - a 7 óránál több időt barátkozással töltők között - a kollégisták mutatói /38 %/ nagyobbak a nem kollégistákkal szemben /32 %/. Ez már egyértelműen a kollégista életmód "rovására" írható,

Alapgyakoriságokra bontva a mintát a tevékenység a következő módon alakul:

24. számú táblázat:

óra	fő	%
0	32	11
1	14	5
2	36	13
3	29	10
4	32	11
5	16	6
6	28	10
7	5	2
8	15	5
9	2	1
10	33	12
11	1	-
12	5	2
13	1	-
14	2	-
15	7	3
16	4	1
18	1	-
20	22	8

összesen:

285

100

✱ a kis létszám miatt nem vettük figyelembe, a kerekítéseknel kiegyenlítődött.

A hét órát vagy ennél többet baráti társaságban töltők között jelentős a 10 és a 20 órát is e tevékenységre fordí-

tók aránya: 12 - és 8 %. Ezek már túlzásnak tekinthetők.
Félő, hogy más szabadidőtevékenység, sőt a tanulmányi
munka rovására megy.

VI. fejezet

Az elemzés összefoglalása, néhány következtetés

A heti szabadidőtevékenység-struktúráján belül az alábbi értékrend alakítható ki.

A heti szabadidőtevékenységre fordított idő a minta átlagában: 30,9 óra

Ezen belül; az

1. helyen a tv-nézés	6,8 óra	22 %
2. helyen barátok között töltött idő	6,3 óra	20 %
3. helyen az olvasás	4,5 óra	14 %
4-5. helyen a színházba járás és a sportolás	3,2 óra	11 %
6-7. helyen a KISZ-munkára és mozira fordított idő	2,4 óra	8 %
8. helyen a szórakozóhelyen töltött idő áll	2,1 óra	6 %

összesen:

30,9 óra 100 %

A kollégisták viszonylatában csak kevésbé tér el a kép,
de reálisnak tekinthető a szabadidős tevékenységre for-

ditott idő: heti 31,3 óra.

1. helyen a baráti társaságban töltött idő	6,9 óra	22 %
2. helyen a tv-nézés	5,3 óra	17 %
3. helyen az olvasás	4,4 óra	14 %
4. helyen a sportolás	3,4 óra	11 %
5. helyen a színházba járás	3,3 óra	11 %
6. helyen a KISZ-munkára for- ditott idő	3,1 óra	10 %
7. helyen a moziban töltött idő	2,6 óra	8 %
8. helyen a szórakozó helyen töltött idő áll	2,3 óra	7 %

összesen: 31,3 óra 100 %

A minta átlagát tekintve az első két helyen a tv-nézés és a barátkozás áll, 42 %-kal, a kollégisták szabadidőtevékenység struktúrájának első két helyén is ugyanazok állnak, csak megfordítva, s csak 39 %-ot tesznek ki. A harmadik helyen áll az olvasás mindkét esetben, s ugyancsak 14-14 %-kal. A sportolás és moziba járás is azonos helyen van a minta és a kollégista struktúrájában, azonos 11-11 %-os eredménnyel. A kollégista a mintával azonos arányú időt tölt moziban is, 8 %-ot, de 2 %-kal jobb a KISZ-munkára fordított idő aránya, s 1 %-kal több időt tölt szórakozóhelyen.

A KISZ-munka alatt értjük a kollégiumi tevékenységet is - mint ahogy már azt előbb kifejtettük-, ez az érték azért jobb az átlagnál, meg azzal is magyarázható,

hogy a kollégiumi életmód nagyobb aktivitást feltételez, mint a nem kollégistáé. A szabadidőtevékenység struktúráját vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a hallgatók az idejük jelentős részét a "könnyebb ellenállást" igénylő, passzív időtöltést feltételező formákra fordítják. A baráti társaságban részt venni, nem feltételez előkészületeket, de elmélyült "szellemi tevékenységet" sem ekkor élnek. Ugyanez vonatkozik a tv-nézésre is. A műsorokat és a tv-nézési szokásokat ismerve, nem a művészileg értékes alkotások megtekintése "áll az első helyen". Általában a családban élők a családdhoz, a kollégisták a társaikhoz "igazítva" kénytelenek /?/ tévénézési igényüket kielégíteni. A kollégisták és nem kollégisták tv-nézési szokásaik közötti különbség már említett /kollégistáknak kevés az 1-1 tv/ okain kívül az is szerepet játszik, hogy a családban élők könnyebb ellenállást küzdenek le, amikor az izlésük szerinti műsort akarják megnézni, mint a kollégisták. Könnyebb a szülőket és a testvéreket meggyőzni, mint 30-40 kollégista társat, hogy más csatornára állítsák át a tv-t! Valószínű, hogy emiatt kevesebb ún. "kommersz" műsort néznek meg.

E tevékenység-struktúrában mind az átlag hallgató, mind a kollégista esetében a jónak mondható 3. helyen, az egyik leghasznosabbnak tekintett szabadidőtevékenység, az olvasás áll, mindkét esetben 14-14 %-kal. Csak az a baj, hogy nem tudjuk bizonyítani: minden esetben

az olvasási igény, vagy a szabadidő eltöltésének viszonylag kényelmes "kéznél lévő" módjáról van szó. Az izlésszintet vizsgálva az olvasmány élmények alapján nagyon vegyes kép állt össze. Tráser László a felmérésnél kicsi mintát vizsgált, s ennek alapján kevés az igényes olvasó. Feltételezésünk az, hogy itt közrejátszik a középiskola felvételi centrikus volta is. Tudomásunk van arról, hogy a felvételi tárgyakból / itt fizika, biológia/ igen jó teljesítményt nyújtó hallgatók a történelem, az irodalom területén enyhén szólva "botorkálnak". Ezt bizonyítja az is, hogy a középiskolai oktatási rendszert megreformálták. Épp Szegeden folytak ezzel kapcsolatban kísérletek /Dr. Ágoston György és Dr. Bánfalvi József irányításával/ a Radnóti Miklós Gimnáziumban. A külső szemlélő előtt ugyan a felvételi tárgyak magasabb szintű oktatására irányul a kísérlet, de csak látszólag. Az igaz, hogy az ún. fakultatív tagozatok beindítása - más itt nem részletezendő "haszna" mellett - a felvételi tárgyakra koncentráltatja a diákokat, de úgy, hogy az általános műveltségéhez szükséges többi tárgyak teljes háttérbe szorítása nélkül tehessék meg. /28/

A színházba járás a heti szabadidőtevékenység struktúrában csak azért áll az 5. helyen, mert úgy tekintettük, mintha a felmérés hetében lenne. Ettől függetlenül a színházba járók szokásaival nem lehetünk elégedettek, mert viszonylag sok időt töltenek el ott. A színházba

nem járók 28 százaléka viszont magas és elgondolkodtató. Minden valószínűség szerint nem a kisvárosokból Szegedre jövőkből kerül ki nagy hányaduk. /A kisvárosi alkalmi táj-előadásokon - amelyeknek nivóját is sokszor megkérdőjelehetjük - ugyan nem nevelődtek színházlátogatóvá, de Szegedre kerülve "pótolják" a színházi élményt./ E mögött a szám mögött meghúzódik a közömbösség, mondjuk ki őszintén lustaság is, de biztos közrejátszik a szegedi színházi élet jelenlegi helyzete is /itt elsősorban nem az épület-helyzetre gondolunk, hanem a tartalmi kérdésekre/.

Az orvostanhallgató viszonylag sok időt fordít a sportra, a mozgásra. Ez az egészséges életmód velejárója. A jó lehetőségeken felül hadd feltételezzük azt is, hogy a leendő hivatásuk, az egészség védelme, sőt tudatos védelme is közrejátszik e tevékenységnél. A kollégista több időt tölt el e tevékenységgel, de a heti szabadidőkeretből ez épp úgy 11 %, mint az átlag orvostanhallgatónál.

A KISZ-munka - tulajdonképpen a közéletiség gyakorlásának színtere - az átlag orvostanhallgató és a kollégista esetében is ugyanazon a helyen áll, de a kollégista a szabadidejéből 2 %-kal többet fordít e tevékenységre. Feltétlenül az az eltérés oka, hogy a kollégistával szemben nagyobb követelményt támasztunk, valamint az is, hogy e tevékenységre nagyobb a lehetőség a kollégiumi közösségben.

Örömmel tölthetne el bennünket, hogy a szórakozóhelyen eltöltött idő a "rangsorban" az utolsó helyen áll, de az ezen a tevékenységen belül kialakult arányok rosszak. Viszonylag sokan / a minta 37, a kollégisták 39 %-a/ egyáltalában nem jár szórakozóhelyre, így ez az időérték az orvostanhallgatók mintegy 60 %-a "marad". Amennyiben be-kalkuláljuk, hogy a minta 66 %-a leány, s rájuk inkább jellemző, hogy e formában nem vesznek részt, akkor kis átlag-érték ellenére megállapíthatjuk, hogy a fiúk viszonylag sok időt töltenek el a szórakozóhelyeken.

Tehát az átlag orvostanhallgató jellemzője, hogy viszonylag sok időt tölt el baráti társaságban, tv-nézéssel /amely az általános felfogás szerint a "kommersz" műveltségi jegyeket erősíti/, de több-kevesebb időt olvasásra fordít, elég gyakran jár moziba, színházba, sportolással védi az egészségét, de ezzel szórakozik is, a közösségi életbe is bekapcsolódik.

Ha a fentiek igazak, akkor megállapíthatjuk azt is, hogy az orvostanhallgató még nyitott a szakmán kívüli művelődés irányába is, s a későbbiek során - valószínű az egzisztenciális feltételek megteremtésének időszakában - alakul ki egyeseknél a szakbarbárra jellemző életmód.

A szabadidőstruktúrából egyértelműen bizonyítható, hogy ha a hallgatói életmód alakításához a közművelődési munka s annak módszerei állnak közel, úgy a kollé-

giumok - mint bázisok - közművelődési feladatai igen fontosak. Módszerben azért áll közel, mert a hallgatói szabadidő-felhasználás az indirektebb formákat vonzza.

Fontos a közművelődési munka azért is, mert a kollégista szabadabban rendelkezik az idejével /akár a munkaidőt, akár a szabadidőt tekintjük/, s ez sokszor nem pozitív dolgokban jelentkezik./Pl. kevesebbet jár előadásra, több időt tölt barátok között, szórakozóhelyen/, ezért annak felhasználását befolyásolni kell. Nem jó az sem, hogy az egyenlő tanulmányi munkára fordított idő mellett több a szabadidőtevékenységre fordított ideje, s ez azért nem jó, mert azt kevésbé értékes tevékenységekkel növeli meg. /A százalékos arányok csak azért hasonlóak, mert nagyobb a szabadidő-alapja a kollégistának/.

Szentirmai Lászlót idézve: "... a hallgatók életmódjára a szabadidőtevékenységek nagyfokú társulása jellemző, a szorgalmi időszakban egyik tevékenységet sem folytatják olyan nagy időtartamban, hogy az kizárná bármely más tevékenység lehetőségét." /29/

A megállapításainkat és az idézetet figyelembe véve, leszögezhetjük, hogy megvan a lehetősége a közművelődési munkának az egyetemen, ezen belül még inkább a kollégiumokban.

VII. fejezet

A kollégiumok közművelődési feladatai

A kollégiumok nem egyszerűen csak az egyetem bentlakásos intézményei. A szálláslehetőségen kívül mindazokat biztosítani kell, amit egy otthon nyújthat, de ezen túl kulturális, művelődési intézmény is. A Szegedi Orvostudományi Egyetem vezetése a művelődési intézmény jellegét felismerve szervezte a Kollégiumok Igazgatósága mellé, önálló csoportként a Közművelődési Titkárságot.

Ezt fontos kihangsúlyoznunk, mert a kollégiumok közművelődési feladatai nem mások, mint az egyetemé, csak a bázist jelentik és kell, hogy jelentsék e munkához.

A dolgozat II. fejezet 6. pontjában a közművelődési feladatokat egy idézet alapján így határozzuk meg: "A kultúra széles körű terjesztése helyett a művelődési folyamatok elindítása, programozása és szabályozása kerül a tennivalók középpontjába..." Ezt nem tagadva, állandóan szem előtt tartva szintén a jelzett helyen a közművelődésnek két funkciójáról beszélünk:

1/ a helyettesítő, vagy pótló funkcióról;

2/ és a saját, az alapműveltséget továbbfejlesztő funkcióról.

/Alapműveltség alatt az érettségi szintjének megfelelő műveltséget értjük/. Nem vitatható, hogy még beszélni kell a pótló funkcióról ! Köztudott, hogy nagyon heterogén alapműveltségű emberek kerülnek az egyetemre. Sajnos - minden értékrend felállítási igény nélkül - nem lehet egy község vagy kisváros középiskolájából az egyetemre került hallgatót mellé állítani a szegedi "Radnóti-ban", vagy "Ságváriban" végzett hallgatónak. S a homogén műveltségi szint elérése terén nem az kell, hogy legyen a cél, hogy a "radnótisták", "ságváristák" igazodjanak a nagy többséghez. Tehát él a népművelés pótló funkciója, kiegészítve azzal ezt a megállapítást, hogy természetesen nem azt értjük alatta, amit régen a népművelés "hőskorában" értettek /analfabéta tanfolyamok, dolgozók ált.iskolája/, legalább is az egyetemen nem.

Olyan módon kell ezt is megvalósítani, hogy a saját funkcióval, a továbbfejlesztő funkcióval összekapcsolódják, mert nem akkora különbségekről van szó, mint például egy analfabéta és 4 elemi végzett között.

Tehát úgy is megfogalmazhatjuk a feladatot, hogy az alapműveltséget továbbfejlesztő saját funkció keretén belül figyelni kell a pótló feladatokra is.

Más oldalról is megközelíthetjük a kérdést. A kollégiumoknak a közművelődési munkában külső és belső

funkciója is van. /A külső alatt nem értjük a kollégiumon kívül, de az egyetemen belül végzett munkát, hiszen a kollégiumokat bázisnak tekintjük/.

Be kell illeszkedni a város közművelődési életébe, úgy is mint befogadóknak, résztvevőknek, de úgy is, mint a műveltséget terjesztőknek. Itt tulajdonképpen arról van szó, hogy egy-egy SZOTÉ-s kollégium is teremtesse meg a saját profilját, de ez a profil kifelé, a négy kollégiumot egységnek tekintve, homogén legyen. Azt vállalják magukra, és abban vegyenek részt, amihez értének, illetve amire szükségük van.

Ezek a kapcsolatok a kölcsönösség talaján álljanak. Pl. a Szegedi Nemzeti Színház és az Apáthy István Kollégium kapcsolata, vagy az Ifjúsági Ház és a Közművelődési Titkárság szocialista szerződése, avagy a Jancsó Kollégium és a 600.sz. Szakmunkásképző Intézet közötti kapcsolatok. Ezek mind olyanok, ahol mindkét fél "jól jár". A színházról kiállításokat, művész-közösség találkozókat "kapunk", a színház "értő" közönséget, az Ifjúsági Házzal közösen a rendezvények. A Szakmunkásképző Intézetben előadásokat tartanak, adnak is a tudásukból, s az előadások tartásával, a "közönséggel" való találkozással kapnak is a hallgatóink.

A belső közművelődési munka alapfeltétele, hogy lehetőségeket kell biztosítani. Legfontosabb tényező a könyvtár /minden kollégiumban van/, amely ne csak a leltári tárgyakként kezelt könyvek gyűjtőhelye, megőrzője legyen.

A nagyon szükséges szakmai anyagon kívül igényes szépirodalmi anyag álljon a hallgatók rendelkezésére. A könyvtári munkában fel kell használni a kollégiumi studiók informatív lehetőségét, a nyitvatartási időt úgy kell megszervezni, hogy a hallgatóknak alkalmas legyen.

/A SZOTE-kollégiumok könyvtárait a kollégiumi tanárok kezelik/.

Nem elegendő várni az olvasót, elébe kell menni, ajánlani kell a könyvet, fel kell hívni a figyelmet, az olvasás "minőségét" befolyásolni kell.

Ennek egyik legjobb módszere az író-olvasó találkozó. Ezeken a találkozókön egy-egy író, költő munkásságát ismerik meg, /természetesen jelentősebb alkotókat érdemes/. Az adott író munkáit megismerve, nagy a valószínűsége annak, hogy hasonló műveket fog keresni a hallgató, s nem kanyarodik vissza a ponyvához. Ezt az érdeklődést viszont fent kell tartani, akár újabb találkozók szervezésével, akár más módszerekkel könyv ajánlás, stb.

Az izlés, a művészeti izlés másik nagy területe a képzőművészet világa. Az érdeklődés felkeltésére igen alkalmasak pl. a Jancsó Kollégiumban szervezett "mini-tárlatok", az "alföldi iskola" művészeinek munkáiból. Ezekről a tárlatoktól el lehet jutni a szervezett /de még jobb, ha belső igényből fakadó/ tárlatlátogatásokig. Természetesen /nagy kiállításokra gondolunk/ akár az állandóra, akár az alkalmira. Mindig gondoskodni kell hozzáértő, lehetőleg a lá-

togatáson résztvevők izlésszintjét ismerő tárlatvezetőről.

Az izlés jó irányba terelését szolgálja az Art Kino is, ahol is az esztétikai célú bevezető, az előadás utáni viták, az "érzelmek" tisztázását szolgálják, s jó értelemben vett mozinézőket nevelhetnek. Ebbe az irányba indult el a Jancsó Mozi is, amely még csak a megfelelő alkotások kiválogatását tűzte ki célul.

A művészeti nevelésnek igen fontos célja, hogy a befogadóból alkotót is neveljen, vagy legalább is az alkotás élményét nyújtsa egyeseknek. Ezt a célt a művészeti csoportok hivatottak megvalósítani. Jól működő a "Medikus Színpadunk", amely országos sikereket is magáénak mondhat. Eredményes, de korántsem a "Medikus Színpad"-hoz hasonlóan a néptáncscsoportunk, a fotó-körünk. A művészeti csoportok munkájának véleményünk szerint jelentősebb oldala - az alkotó-munka megismerésén túl - a nevelő szerep.

Nagyon sok "alkalmi nézőt" - olyant, aki csak a fellépő társak kedvéért mentek el a rendezvényre - neveltek a művészeti csoportok, szakkörök rendszeres színház - és tárlatlátogatóvá.

Nehezebben irányítható a tv nézési szokások alakítása. Itt legfeljebb arról lehet szó, hogy az igényesebb alkotásokra felhívhatjuk a figyelmet. /Itt kell megemlíteni, bár nem nevelési, hanem pénzügyi probléma: legalább két-három televízió készüléket kell kollégiumonként biztosítani,

hogy a műsorválasztás lehetősége meglegyen/.

Az egész művészeti nevelési - de az egész köz-
művelődési - munkára is érvényes, hogy a hatást el kell
"mélyíteni", azaz minden rendezvényt, amit csak lehet,
össze kell kötni ankétokkal. Ki kell használni az egyetemi
hallgatók fiatalos vitatkozási kedvét, készségét.

Az előadások szervezése más területeken is hasz-
nos. Nem igaz az, hogy a kollégiumok "ismeretterjesztő"
előadások szervezésére nem hivatottak, mert nemcsak szak-
mai ismereteket lehet terjeszteni. Nagyon alkalmasak az
előadások az akár a szakmai, akár az általános ismeretszer-
zés motiválására. De motiváló hatása lehet az olyan rendez-
vényeknek is, mint a "Professzoraink reflektorfényben", ahol
nemcsak - sőt elsősorban nem - szakmai kérdések merülnek
fel. A nagy emberek élete, pályája a szakmai és emberi irá-
nyultságot is befolyásolhatja.

Az előadások szórakoztathatnak is. Itt elsősorban
a művészeti - vagy az ebbe a kategóriába "szorult" - előa-
dásokra gondolunk. Egy Nagy Bandó András est nemcsak szóra-
koztat, nevettet, de nevel is, mert a mindennapi élet fonák-
ságait figurázza ki. Ezeknél viszont vigyázni kell, hogy ez
a "másik" oldal is meglegyen, illetve ha lehet, ez dominál-
jon.

Itt lassan eljutunk az egyik legfontosabb fela-
dathoz, a szórakoztatáshoz. Legfontosabbnak tekinthetjük,

mert ki kell elégíteni az ilyen igényeket, de elsősorban nem ezért tartjuk annak, hanem azért, mert erre mondhatjuk legtöbbször, hogy a művelődés számára elveszett idő. Ez igaz, ha pl. a discót csak táncos alkalomnak tekintjük, de ha vetélkedőkkel, előadásokkal kötjük egybe, már egészen más képet kapunk. "Visszanyerünk" egy bizonyos időt, s ezt meg is kell kísérelnünk.

Az orvostanhallgatóink nagy része körzeti orvossá válik. Bekerül egy kisebb-nagyobb közösségbe, melynek előbb-útóbb véleményformálója, véleményalakítója lesz. Erre a szerepre is fel kell készíteni. A közéletiséget is meg kell tanulni. Ennek gyakorlására igen jó a KISZ- és kollégiumi munka. Kisebb-nagyobb funkciók ellátásán, feladatok megszervezésén keresztül nyílik erre lehetőség.

Ebben is segíthet a közművelődés. A közművelődési formákon keresztül bekapcsolódhatnak a város "vérkeringésébe". Részt vehetnek a TIT munkájában, de közvetlen feladatokat is vállalhatnak /mint a már említett munka a 600.sz. Szakmunkásképző Intézetben/. A közművelődési szakkollégium szerves részeként - ha nem is sokan - téli népművelési gyakorlaton vesznek részt, ahol megismerkedhetnek egy-egy közösséggel, annak társadalmi arculatával, a művelődési intézmények munkájával, de önálló feladatokat is ellátnak /pl. előadásokat tartanak/. Ebben a munkában nagyon kevesen vesznek részt, ezért itt a kollégiumoknak inspiráló teendői vannak.

A közművelődési munka saját módszereivel - vetélkedők, viták - is segíteni kell a szervezett oktatásban szerzett marxista világnézeti ismeretek elmélyítését, a KISZ- és a pártszervek ilyen irányú munkáját, az ismeretek meggyőződéssé alakulását.

Végezetül - de leszögezve, hogy e munkáról nem a teljesség igényével szóltunk - tisztáznunk kell azt, hogy a kollégiumi tanárnak, népművelőnek nem az a feladata, hogy a közművelődési, kollégiumi munkát végezze, közvetlenül szervezze. Nézetünk szerint ezt a hallgatói önkormányzaton keresztül - a pedagógus - "háttérben maradásával" kell megvalósítani. Oly módon, hogy a pedagógus a tapasztalatainak átadásán, a munka irányításán túl vonja be a hallgatókat a munka tervezésébe /még jobb, ha ezt csak segíti/, s első sorban velük szerveztesse meg, mert csak közösen kialakított formákon keresztül értékelik saját kollégiumukat, vállalják kollégista létüket.

Befejezés

Dolgozatunk célja az volt, hogy képet kapjunk: hogyan gazdálkodnak az orvostanhallgatók, a kollégisták a szabadidejükkel, milyen művelődési szokásokat találunk, s a szabadidős tevékenységüket milyen módon befolyásoljuk, van-e helye a közművelődési munkának a kollégiumi életben?!

A fentiekre részben már az előzőekben választ adtunk, de adósak vagyunk egy-két válasszal.

Először is nyugodtan megállapíthatjuk / a szabadidőtevékenység struktúrájuknak a vizsgálata bizonyítja/, hogy szükség van irányításra, hiszen ez a kép nem a legkedvezőbb. Ezt az irányítást a közművelődési munkától várhatjuk el. /A közművelődés alatt egyértelműen nevelést kell érteni, és a közművelődési szakember egyértelműen jó értelemben vett kollégiumi nevelő, a kollégiumi tanár is a közművelődés irányítója/.

Másodszor: bizonyítani akartuk, hogy szükség van egy, az összes egyetemi hallgatókra kiterjedő vizsgálatra, amely megalapozhatná a nevelési feladatainkat, de még az oktatást segítő kérdéseket is feltárná.

Részletesen meg kellene vizsgálni az egész tevékenységstruktúrát: a munkaidőt, a munkához kapcsolódó tevékenységeket, az egyéni háztartási munkát, a fiziológiai szükségletek kielégítésére fordított időt.

Külön kellene vizsgálni a szabadidő passzív és aktív eltöltését. Azt is szükséges lenne tudnunk, hogy a nemek, évfolyamok viszonylatában hogyan alakul a tevékenységstruktúra, milyen az összefüggés a tanulmányi eredmény és a szabadidő eltöltése között. Az sem közömbös, hogy tudjuk-e milyen alapokkal érkeznek a hallgatók az egyetemre, mit adott és adott-e a családi otthon, a középiskolai közösség a műveltségi alapok megszervezéséhez?!

Ezekre a kérdésekre néhol utaltunk, de inkább a megfigyelés, a tapasztalatok alapján. Az általunk feldolgozott felmérés csak egy bizonyos terület vizsgálatára adott módot.

Tehát erre a felmérésre, vizsgálatra nagyon nagy szükség lenne, mert tudnunk kell, hogy hogyan feleljünk meg az elvárásoknak, amit Dr. Cserhádi István, a Szegedi Orvostudományi Egyetem oktatási rektorhelyettese az MSZMP XII. Kongresszusán elmondott hozzászólásában a következőkben

fogalmazott meg:

"Már az egyetemi felvételeknél ki kellene dombo-
ritani azt a vitathatatlan tényt, hogy az orvosi tevékeny-
séget nem lehet egyszerűen foglalkozásnak minősíteni. Ez
a szó szoros értelmében élethivatás, mely művelőitől áldo-
zatot is követel: a beteg, a közérdek mindenképp elé helyezé-
sét. Nemcsak szellemi alkalmasság, képesség, hanem hajlan-
dóság, elszántság is kell e hivatáshoz. A hallgatókat rá
kell ébreszteni és meg kell tanítani az alapellátásban rej-
lő - eddig ki nem használt lehetőségekre. Igen fontos a
szakmai ismeretek mellett az egyéb kérdésekben való jártas-
ság. Szavait a betegek nemcsak betegségükre vonatkozóan, de
minden, az egész társadalmat érintő problémákban is megjegy-
zik, elfogadják, véleményére az élet minden kérdésében so-
kat adnak. Az orvos számára ezért szakmai ismeretei mellett
az általános műveltség megszerzése is rendkívül fontos. Az
úgynevezett "szakbarbárságot" már népi kollégista korunkban
is elítéltük. Az értelmiség fogalmához nemcsak egy szűk te-
rület alapos ismerete tartozik, hanem széleskörű tájékozott-
ság a tudomány, a művészet, a politika, a társadalom, a gaz-
daság, az élet minden területén." /30/

1. számú melléklet

K é r d ő i v

Sor-
sz.

1. Évfolyam:
2. Csoportszám:
3. Előadásokon eltöltött idő /hetente / órában
4. Gyakorlatokon eltöltött idő /hetente/
5. KISZ-vezető vagy-e   igen = I   nem = 2
6. Hetente mennyi időt töltesz KISZ-munkával? /órában/
7. Étkezés   a. menzán étkezel-e?   igen = I   nem = 2
8.   b. mennyi időt töltesz étkezéssel napon-
ta?
9. Utazás naponta   villamossal = I
                                 busszal   = 2
10. Sport /hetente hány óra/
11. Lyukas órák száma hetente
12. Szorgalmi időszakon hetente mennyit tanulsz?
                                 a. demóra készülés /órában/
13.   b. saját érdeklődésből
14. TDK-munkára fordított idő hetente
                                 a. holt idő /órában/
15.   b. tényleges munkavégzés
16. Szépirodalmi művek olvasására fordított idő
                                 /Hetente órákban/
17. Színház, hangverseny /havonta hány óra/
18. Mozi /Art Kino is/ hetente hány óra ?
19. Ha nem szegedi vagy mennyi időt töltesz otthon?
                                 /havonta napokban megadva/
20.   - mennyit utazol /havonta órákban/

21. Mosakodás /naponta hány óra/
22. Öltözködés /naponta hány óra/
23. Házimunka /naponta/ - bevásárlás
24. - mosás
25. - főzés
26. - takarítás
27. Tv nézés, rádió hallgatás naponta - teljes odafigyelés
28. - háttérként
29. Kirándulás, tura - egy hónapon belül hány nap?
30. Baráti társaságban hetente mennyi időt töltesz?
31. Szórakozóhelyen mennyi időt töltesz?
32. Mennyit alszol naponta?
33. a. nem ffi = I lány = 2
34. családi állapotod
  - nő = I /férjezett/
  - barát /barátnő/ komoly, időigénye/=2
  - magányos = 3
  - gyermekem van = 4
  - egyéb = 5
35. c. lakás szorgalmi időszakban Szegeden
  - szüleimnél = I
  - saját lakás = 2
  - albérlet = 3
  - közeli hozzátartozó = 4
  - kollégium = 5
  - bejáró = 6

36. d. tanulmányi eredményed - jeles = I

- jó = 2

- közepes = 3

- elégséges = 4

37. e. milyen járművet használsz?

- semmilyen = I

- saját kerékpár = 2

- saját motor = 3

- saját autó = 4

- hozzátartozóm motorja = 5

- hozzátartozóm autója = 6

2. számú melléklet

J e g y z e t

- /1/ Huszár Tibor: Szakemberképzés-értelmiségképzés, Valóság, 1980. 6.szám 57. lap.
- /2/ Huszár Tibor: Idézett mű: 59.lap.
- /3/ Szegedi Orvostudományi Egyetem Általános Orvostudományi Kar Komplex Nevelési Program. Szeged, 1977. SZOTE sokszorosító háziműhely 28. lap.
- /4/ SZOTE Kollégiumainak Szervezeti és Működési Szabályzata. 1980. kézirat I./1.pontja.
- /5/ Idézi: Illner M.: Az életmód fogalmának operacionalizálása statisztikai adatok segítségével. Megjelent: Életmódkutatás a szocialista országokban, Kossuth Kiadó, 1978. 228.lap.
- /6/ Szentirmai László: Egyetemi hallgatók Szegeden. Gondolat, Budapest, 1976. 51. lap.
- /7/ Szentirmai László: Idézett mű: 59. lap.
- /8/ Idézi: Szentirmai László: Idézett műben 87. lap. Megjelent: Szalai Sándor: Idő a mérlegen, Valóság, 8.évfolyam 1964. 3.szám 24. lap.
- /9/ Szentirmai László: Idézett mű: 88. lap.
- /10/ Bővebben: Bogdán Suchodolski: A jövőnek nevelünk. Tankönyvkiadó, Budapest, 1964.
- /11/ Losonczi Ágnes: Az életmód az időben, a tárgyakban és az értékekben. Gondolat 1977. 50. lap.
- /12/ Antonio Gramsci: Marxizmus, kultúra, művészet. Megjelent: Szöveggyűjtemény a népműveléstudományok tanulmányozásához. Összeállította és szerkesztette: Maróti Andor. Kézirat, Tankönyvkiadó, Bp.1968.41.lap.

- /13/ Antonio Gramsci: Idézett mű: 41. lap.
- /14/ Aczél György: "Az ideológiai és kulturális élet néhány időszaki kérdése". Az "Országos agitációs, propaganda és művelődési tanácskozás, 1973. január 24-25" című kötetben, Budapest, Kossuth Kiadó 1973.
- /15/ Durkó Mátyás: Felnőttnevelés és népművelés. Tankönyvkiadó, Budapest, 1968. 267-268. lap.
- /16/ Pedagógiai Lexikon. Főszerkesztő: Nagy Sándor. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1977.II.kötet, 456.lap.
- /17/ Dr. Ágoston György: Neveléstudomány. Tankönyvkiadó, Budapest, 1970. 13. lap.
- /18/ Tráser László: Orvosegyetemi hallgatók olvasási szokásainak elemzése. Megjelent: Tudományos Közlemények, Szegedi Orvostudományi Egyetem Marxista-Leninista Intézet, Szeged, 1975. 73-102. lap.
- /19/ Szentirmai László: Idézett mű: 33. lap.
- /20/ Tráser László: Idézett mű: 73.lap.
- /21/ Tráser László: Idézett mű: 75.lap.
- /22/ Tráser László: Idézett mű: 76.lap.
- /23/ Tráser László: Idézett mű: 78.lap.
- /24/ Tráser László: Idézett mű: 102.lap.
- /25/ Szentirmai László: Idézett mű: 120.lap., 40. táblázat 2/a sora, 3.oszlop.
- /26/ Szentirmai László: Idézett mű: 120. lap, 40. táblázat 1/c sora, 3.oszlop.
- /27/ Szentirmai László: Idézett mű: 121. lap, 40. táblázat, 6.pont, 3.oszlop.
- /28/ Bővebben: Ágoston György-Bánfalvi József: Kisérletek a gimnáziumi képzés szerkezetének átalakítására, három Csongrád megyei gimnáziumban. Pedagógiai Szemle, XXVII.évf. 2.szám, 1977. 109-121.lap.
- /29/ Szentirmai László: Idézett mű: 127.lap.
- /30/ Dr. Cserhádi István: Délmagyarország, 1980.márc.26.-i szám.

3. számú melléklet

I r o d a l o m j e g y z é k

A diákközösségek öntevékenysége a felsőoktatásban.

Szerkesztette: Dr.Széchy Éva.

Budapest, Tankönyvkiadó.

Dr.Ágoston György: Neveléstudomány. Budapest,
1970. Tankönyvkiadó.

Ágoston György-Bánfalvi József: Kísérlet a gimnáziumi képzés szerkezetének átalakítására három Csongrád megyei gimnáziumban. Pedagógiai Szemle, XXVII.évfolyam.2.szám /109-122.old.

Bevezetés a közművelődés elméleti alapjaiba.

/Szöveggyűjtemény Szerkesztette:S.Mándoki Rózsa. Kézirat/ Budapest, 1973. Tankönyvkiadó.

Durkó Mátyás: A művelődés és a nevelés viszonya. Pedagógiai Szemle. 1980. 5.szám, 387-397.oldal.

Durkó Mátyás: Felnőttnevelés és népművelés. Budapest, 1968. Tankönyvkiadó.

Gazsó Ferenc-Pataki Ferenc-Várhegyi György: Diákéletmód Budapesten. Budapest, 1971.

Hermann István: A mai kultúra problémái. 1974. Kossuth Kiadó.

Huszár Tibor: Szakemberképzés - értelmiségképzés. Valóság. 1980. 6. szám, 47-62.oldal.

Dr.Karsai Károly: Az értelmi érdeklődés szerepe a megismerésben. 1967. Budapest. Népművelési Propaganda Iroda.

Kerékgyártó István: A szabadidő-tevékenység helye és szerepe a nevelő tevékenységek rendszerében. Pedagógiai Szemle, 1980. 10.szám. 905-913.oldal.

Maróti Andor: Bevezetés a népművelési ismeretekbe. Budapest, 1979. Tankönyvkiadó. Kézirat.

Dr.Poszler György: A művészeti nevelés néhány elméleti kérdése. Népművelési Értesítő. X.évfolyam, 1969. 3. szám 185-205. oldal.

Suchodolski, Bogdan: A jövőnek nevelünk,
Budapest, 1964. Tankönyvkiadó.

Szántó Miklós: Életmód, művelődés, szabadidő.
Budapest, 1967. Akadémiai Kiadó.

Szegedi Nyári Egyetem. Művelődéstudomány.
1979. Szeged /Összeállítás a TIT szegedi
VIII. Művelődéstudományi Nyári Egyetemen
elhangzott előadásokból/.
Szerkesztették: Tráser László, Molnár
Zoltán.

Szentirmai László: Egyetemi hallgatók Szegeden.
Budapest, 1976. Gondolat Kiadó.

Szöveggyűjtemény a népműveléstudomány tanulmányozásához.
Összeállította és szerkesztette: Maróti Andor.
Kézirat. 1968. Budapest, Tankönyvkiadó.

Tudományos Közlemények. Marxizmus-Leninizmus Intézet /SZOTE/.
Szerkesztette: Dr. Bárány Ferenc. 1975., 1977.,
1979. Szeged.